

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus

Parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2016

EUROOPAN NEUVOSTON SUOMEN VALTUUSKUNNAN KERTOMUS

*Euroopan neuvoston parlamentaarisen
yleiskokouksen
toiminnasta vuonna 2016*

Parlamentaarisen yleiskokouksen istunto Strasbourgissa 2016

ensimmäinen jakso	25. – 29.1.2016
toinen jakso	18. – 22.4.2016
kolmas jakso	20. – 24.6.2016
neljäs jakso	10. – 14.10.2016

Pysyvän komitean kokoukset

Pariisi	4.3.2016
Tallinna	27.5.2016
Nikosia	25.11.2016

Graafinen suunnittelu: EDITA
Kannen kuva: © Council of Europe
#NoHateNoFear kampanjan lanseeraus EN yleiskokouksen istunnossa 20.6.2016.
ISSN 1235-1873

EDITA PRIMA OY, HELSINKI 2017

**Euroopan neuvoston Suomen
valtuuskunta**

EDUSKUNNALLE

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnasta huhtikuun 28. päivänä 1989 annetun lain 4 §:n mukaisesti Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta antaa kunnioittaen eduskunnalle kertomuksen parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuoden 2016 istuntokaudella.

Helsingissä 10. helmikuuta 2017

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan puolesta:

Maria Guzenina

Gunilla Carlander

Sisällysluettelo

1	Tiivistelmä	7
2	Suomen valtuuskunnan oma toiminta.....	10
3	Yleiskokouksen raportit.....	12
3.1	Osallistumisen ehdot.....	12
3.2	Oikeusvaltioperiaatteen toteutuminen	13
3.3	Terrorismin vastaiset toimet	15
3.4	Sananvapaus ja avoimuus.....	17
3.5	Pakolaiskriisi ihmisoikeusnäkökulmasta	19
3.6	Naiset ja tasa-arvo	22
3.7	Lapset ja hyvinvointi	23
3.8	Urheilu ja kulttuuri.....	25
4	Jäsenmaiden jäsenvelvoitteiden seuranta	27
4.1	Yleistä	27
4.2	Vaalitarkkailu.....	28
4.3	Azerbaidžan	30
4.4	Serbia	31
4.5	Turkki	31
4.6	Ukraina.....	33
4.7	Venäjä	35
5	Yleiskokouksen ulkosuhteet.....	37
5.1	Demokratiakumppanimaat.....	37
5.2	Valko-Venäjä	39
5.3	Kosovo.....	39
5.4	Kansainväliset järjestöt	40
Liitteet:		
1	Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta.....	42
2	Jäsenyydet komiteoissa	43
3	Parlamentaarisen yleiskokouksen vuonna 2016 hyväksymät asiakirjat.....	45
3.1	Päätöslauselmat	45
3.2	Suosituksset	47
3.3	Lausunnot	47
4	Parlamentaarisen yleiskokouksen erityisvieraat vuonna 2016	48
5	Euroopan neuvoston jäsenvaltiot.....	49

Tiivistelmä

Osallistuminen Euroopan neuvoston toimintaan perustuu yhteisiin arvoihin ja toimintaperiaatteisiin. Yhteisesti sovittujen periaatteiden noudattamista seurataan yleiskokouksessa ja niistä poikkeaminen voi johtaa erilaisiin jatkotoimiin ja äärimmäisissä tapauksissa sanktioihin. Vaatimukset perustuvat myös siihen, että yleiskokouksella on tärkeä rooli mm. järjestön pääsihteerin ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) jäsenen valinnassa. Päätös rajoittaa Venäjän valtuuskunnan osallistumista yleiskokouksen toimintaan käynnisti keskustelun parlamentaarikkoihin kohdistuvista sanktioista. Yleiskokous on myös ilmaissut kantansa parlamentaarikkojen koskemattomuudesta. Koskemattomuus ei tarkoita rankaisemattomuutta ja raportissa esitetään, että vihapuhe ja väkivaltaan yllyttävät puheenvuorot voisi rajata koskemattomuuden ulkopuolelle, vaikka sekään ei ole ongelmatonta.

Euroopan neuvoston jäsenmaat ovat liittYESsänsä järjestöön sitoutuneet takaamaan jokaiselle lainkäyttövaltaansa kuuluvalla Euroopan ihmisoikeussopimuksessa määritellyt oikeudet ja vapaudet. Yleiskokous seuraa näiden oikeuksien ja vapauksien toteutumista jäsenmaissa sekä maa-kohtaisesti että temaattisesti.

Parlamentaarinen yleiskokous on tärkeä kansainvälinen foorumi, jonka kannanotoilla on merkitystä niin jäsenmaissa kuin laajemminkin. Kertomusvuonna täysistunnoissa puhuivat Ranskan presidentti François Hollande, Euroopan unionin komission presidentti Jean-Claude Juncker, Saksan ulkoministeri Frank-Walter Steinmeier ja Turkin entinen pääministeri Ahmet Davutoğlu. Yleiskokouksen jäsenillä oli mahdollisuus esittää vapaasti kaikille vieraspuhujille omia kysymyksiään.

Kertomusvuonna yleiskokous on käsitellyt oikeuslaitoksen riippumattomuutta, hallinnollista vapaudenriistoa, vapaiden kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksiä sekä ihmisoikeuspuolustajien oikeuksia. Raportti kansalaisjärjestöjen toiminnan rajoittamisesta Euroopassa liittyy ajankoh-

taiseen tilanteeseen Azerbaidžanissa, Venäjällä, Unkarissa ja Turkissa. Kehitys on huolestuttava ja EN:n perusarvojen vastaista. Raportissa todetaan, että järjestäytymisvapaus kuuluu kaikille ja sen rajoitukset vaarantavat vapaan yhteiskunnan toimivuutta.

Lukuisat terrori-iskut Euroopan neuvoston maissa ovat herättäneet huolta jäsenmaiden valmiudesta estää iskuja mutta myös siitä, miten puuttua pelon ilmapiiriin. Pelko ja viha kulkevat käsi kädessä ja aiheuttavat helposti itseään ruokkivan noidankehän. Yleiskokous lanseerasi kertomusvuonna #NoHateNoFear -kampanjan, jonka tarkoituksena on lähettää vahva viesti siitä, ettei terrorismin torjunnassa tule antaa tilaa pelolle tai vihalle. Terroristit haluavat heikentää perusperiaatteisiin pohjautuvia yhteiskuntiamme. Siksi yleiskokous muistuttaa, että vaikka terrorismin vastaisen viestin tulee olla vahva se ei saa heikentää ihmisoikeuksia, oikeusvaltioperiaatetta tai demokratiaa.

Yhteiskunnan kohtaamien uusien haasteiden myötä sananvapauden rajoja koetellaan yhä useammin. Ilmapiirin kiristytessä vihapuhe on lisääntynyt ja internetin tarjoaman anonymiteetin myötä tekijöiden selvittäminen on haasteellista. Yleiskokous on kertomusvuonna muistuttanut jäsenmaita sananvapauden tärkeydestä mutta myös sen rajoituksista. Kansalaisilla on oikeus ilmaista mieltään kokemistaan vääryyksistä sekä vaatimaan avoimuutta. Internetin mahdollistamat paljastukset saavat kiitosta ja jäsenmaita kehoitetaan suojelemaan yhteiskunnan vääryyksiä paljastavat ilmiäntajat. Myös lobbaus ja immateriaalioikeus ovat olleet esillä kertomusvuonna. Lisäksi yleiskokous on korostanut kulttuurin merkitystä yhteiskunnallisen eheytyksen ja inhimillisten arvojen edistämiseksi.

Vuoden 2015 lopulla kulminoitunut pakolaiskriisi ja etenkin sen ihmisoikeudelliset seuraukset ovat puhuttaneet yleiskokouksessa pitkin kertomusvuotta. Jäsenmaiden radikaalit päätökset sul-

kea rajojaan ja turvapaikka-anomusten ylipitkät käsittelyajat asettavat kansainvälistä suojelua haavevat ihmiset erittäin haavoittuvasen asemaan. Jäsenmailla on velvollisuus auttaa hätää kärsiviä ja puuttua kaikenlaisiin väärinkäytöksiin, kuten ihmissalakuljetukseen. Tämä velvollisuus toteutuu parhaiten yhteistyöllä, yhteisillä säännöillä ja taakanjaolla. EU-Turkki -sopimus ei ole ihmisoikeuksien kannalta paras ratkaisu, vaikka se onkin vähentänyt Eurooppaan saapuvien pakolaisten määrää. Myös yksintulleiden turvapaikanhakijoiden tilanne on kestäättömällä pohjalla.

Naisiin kohdistuva väkivalta on ollut yleiskokouksen kärkiteemoja jo usean vuoden ajan, mutta Kölnissä, Hampurissa ja muualla uudenvuodenaattona tapahtuneiden joukkoahdistelujen seurauksena aihe sai erityisen paljon huomiota kertomusvuonna. Yleiskokous edellyttää tapahtumien perinpohjaista selvittämistä, mutta muistuttaa samalla, että naisiin kohdistuva väkivalta on edelleen yleistä monissa jäsenmaissa. Siksi aihetta on pidettävä jatkuvasti esillä ja asian ihmisoikeusongelmia käsittelevä Istanbulin sopimus tulee panna täytäntöön. Kertomusvuonna käsiteltiin myös naisten poliittista osallistumista koskevaa raporttia.

Myös lasten oikeudet ovat olleet vahvasti esillä kertomusvuonna. Eriarvoistumisen kasvu vaikuttaa erityisesti lapsiin ja täten jäsenmaiden tulee varmistaa kaikille lapsille mahdollisimman tasavertaiset mahdollisuudet pärjätä. Lapsuudessa koettu syrjintä ja epäoikeudenmukainen kohtelu seuraavat mukana aikuisikään saakka. Näin saatetaan luoda kokonainen sukupolvi haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä. Siksi lapsiystävällisyys ja lapsen etu tulisi olla kaikkien päätösten keskiössä. Myös yleiseen terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät asiat ovat puhuttaneet yleiskokouksessa.

Yleiskokouksen monitorointikomitean tehtävä on arvioida jäsenmaiden jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten noudattamista. Komitea perustettiin vuonna 1997 ja on siitä lähtien laatinut raportteja kaikista vuoden 1990 jälkeen liittyneistä jäsenmaista. Näistä Albania, Armenia, Azerbaidžan, Bosnia-Hertsegovina, Georgia, Moldova, Serbia, Ukraina ja Venäjä ovat olleet varsinaisen monitoroinnin kohteena ja Bulgaria, Makedonia, Montenegro sekä Turkki ovat olleet kevennetyn tarkkailun kohteena (nk. jälkimonitorointi). Näiden lisäksi puheenjohtajisto hyväk-

syi kesäkuussa aloitteen, joka velvoittaa komiteaa laatimaan raportin Puolan demokraattisten instituutioiden toimivuudesta.

Venäjä ei toimittanut valtakirjojaan tammi-kuun istuntoon, eikä siten ole osallistunut yleiskokouksen toimintaan kertomusvuonna. Venäjän päätös on vastalause yleiskokouksen päätökseen rajoittaa Venäjän valtuuskunnan toimintavaltuuksia Krimin miehityksen seurauksena. Tästä huolimatta monitorointikomitea katsoo, että maa on edelleen työlliställä ja on useasti keskustellut suhteista Venäjän kanssa.

Myös Ukrainan tilanne on ollut useasti esillä vuoden aikana. Yleiskokous on toistuvasti tuominut Venäjän toimintaa Krimillä ja Itä-Ukrainassa ja on kehottanut kaikkia osapuolia noudattamaan kansainvälistä oikeutta sekä muistuttanut Minskin sopimuksen täytäntöönpanon välttämättömyydestä. Ukrainan osalta tämä merkitsee mm. rakenteellisia uudistuksia etenkin oikeuslaitoksessa sekä korruption kitkemistä.

Kertomusvuonna Turkin tilanne kehittyi huolestuttavaan suuntaan. Sekä maan pääministeri, että ulkoministeri ovat puhuneet yleiskokouksessa vuoden aikana. Kesäkuussa yleiskokous käsiteli Turkin tilannetta koskevan raportin, jossa analysoidaan maan turvallisuustilannetta ja pakolaiskriisin ja terrorismin uhan vaikutuksia. Turkissa lisääntyneet rajoitukset sanan- ja kokoontumisvapauksiin, oikeuslaitoksen riippumattomuuden vähentyminen sekä kurdeihin kohdistuvat väkivaltaisuudet huolettavat yleiskokousta. Parlamentaarikoiden koskemattomuuden poistaminen on myös ongelmallista. Vallankaappausyritys heinäkuussa ja Turkin viranomaisten voimakkaat vastaiskut nostivat keskustelun uudelle tasolle ja EN:n korkein johto ja yleiskokouksen erilaiset valtuuskunnat ovat vierailleet useita kertoja maassa sen jälkeen. Tärkein viesti on ollut, että Turkilla on täysi oikeus selvittää tapahtumat ja rangaista rikoksenteijät, mutta kaikkien toimenpiteiden tulee olla EN:n perusperiaatteiden mukaiset.

Vuonna 2016 yleiskokous kokoontui neljä kertaa täysistuntoon ja kolme kertaa pysyvän komitean istuntoon. Jäsenet ovat keskustelleet 60 raportista ja hyväksyneet 56 päätöslauselmaa, 12 ministerikomitealle osoitettua suositusta ja 3 sopimustekstijä koskevaa lausuntoa. Täysistunnossa on järjestetty 344 äänestystä. Yleiskokouksen kahdeksan komiteaa on kokoontunut 70 kertaa.

Euroopan neuvoston kokonaisbudjetti vuonna 2016 oli € 326 miljoonaa (ensi vuonna € 327 miljoonaa). Tästä summasta yleiskokouksen osuus on noin € 17,5 miljoonaa. EN:n budjetti laaditaan kaksivuositain ja se on sidottu nominaaliseen nollakasvuun.

Suomen valtuuskunnan toiminta

Suomen valtuuskunnan kokoonpano kertomusvuonna pysyi ennallaan (liite 1). Valtuuskunnan puheenjohtaja *Maria Guzenina* (sd) toimi sekä yleiskokouksen että poliittisen komitean varapuheenjohtajana. Hän on useasti johtanut puhetta istunnoissa ja komiteakokouksissa.

Ed. *Susanna Huovinen* (sd) valmistelee raporttia pakolaisten kotouttamisesta. Raportin valmisteluun kuuluu useita kuulemistilaisuuksia ja vierailuja jäsenmaissa. Osana raportin valmistelua hän järjesti 27.10.2016 keskustelutilaisuuden eduskunnassa. Tavoitteena oli tutustua Suomen kotouttamiskäytäntöihin ja selvittää omia hyviä esimerkkejämme, joita voisi mahdollisesti sisällyttää raporttiin. Tilaisuuteen osallistuivat kotouttamiseen erikoistuneita asiantuntijoita, viranomaisia ja kansalaisjärjestöjen edustajia. Alustajina toimivat Sonja Hämäläinen, maahanmuuttojohtaja, Työ- ja elinkeinoministeriö, Ilkka Haahtela, maahanmuutto- ja työllisyysasioiden päällikkö, Helsingin kaupunki ja Kristiina Kumppula, pääsihteeri, SPR. 13.-15.12. ed. *Huovinen* teki ns. fact-finding vierailun Saksaan, jossa hän pääsi laajasti tutustumaan maan kotouttamiskäytäntöihin. Asiantuntijatapaamisten lisäksi hän tapasi syyrialaisia ja afganistanilaisia pakolaisia, jotka ReDI Schoolin avulla ovat päässeet osaksi saksalaista yhteiskuntaa.

Pohjoismaiden ja Baltian maiden (NB8) yhteistyö on vakiintunut myös EN:n yleiskokouksessa. Valtuuskunnat kokoontuvat istuntoviikon ensimmäisenä päivänä neljästi vuodessa. Ruotsin valtuuskunta järjesti perinteisen pohjoismaisen illallisen kesäkuussa. Suomen valtuuskunnalla on sekä pohjoismaisen että NB 8 tapaamisten järjestelyvastuu ensi vuonna.

Valtuuskunnalla on yhdessä Suomen pysyvän edustuston kanssa ollut kahdenvälisiä tapaamisia muiden valtuuskuntien kanssa. Saksan valtuuskunta kutsui Suomen valtuuskunnan illalliselle huhtikuun istunnon yhteydessä. Samalla viikolla myös Turkin parlamentaarikkovaltuuskunta oli

suurlähettiläs Satu Mattila-Budichin vieraana. Lokakuussa vuorostaan Turkin valtuuskunta kutsui Suomen valtuuskunnan buffetillalliselle, jonne osallistui myös Turkin ulkoministeri Mevlüt Çavuşoğlu.

Monet yleiskokouksessa esillä olevat aiheet ovat ajankohtaisia myös muilla parlamentaarisilla foorumeilla. Näistä aiheista valtuuskunta on järjestänyt asiantuntijakuulemisia yhdessä eduskunnan muiden kansainvälisten valtuuskuntien kanssa

Monissa järjestöissä seurataan poliittista tilannetta Venäjällä ja Venäjän osallistumista kansainvälisten järjestöjen toimintaan. Kesäkuussa ulkoministeriön ja suojelupoliisiin edustajat esittivät ajankohtaiskatsauksen Venäjästä. Venäjä oli myös eduskunnan kansainvälisen foorumin toukokuun kokouksen aihe. Aiheesta kuultiin ulkoministeri Timo Soinin katsaus. Kertomusvuonna Venäjä ei ole osallistunut työskentelyyn EN:n yleiskokouksessa. Venäjä järjesti arktisen parlamentaarikkokonferenssin Ulan Udessä ja kutsui Parlamenttien välisen liiton Pietariin syksyllä 2017.

Suomen valtuuskunnan puheenjohtaja *Maria Guzenina* (sd), varapuheenjohtaja *Sirkka-Liisa Anttila* (kesk), jäsen *Tom Packalén* (ps) ja varajäsenet *Petri Honkonen* (kesk) ja *Olli-Poika Parvainen* (vihr) vierailivat Moskovassa kesäkuussa. Valtuuskunnalla oli tapaaminen duuman ulkoasiainvaliokunnan jäsenten kanssa puheenjohtaja Aleksej Pushkovin johdolla. Lisäksi valtuuskunta tutustui EN:n Moskovan toimiston työhön. Petr Sichin johtama toimisto aloitti toimintansa nykymuodossaan lokakuussa 2013. Toimiston status perustuu Venäjän hallituksen päätökseen vuodelta 2011. Toimiston tehtävänä on toteuttaa yhteistyöhankkeita. EN:llä on myös aikaisemmin ollut edustaja Venäjällä. Maaliskuusta 2000 maaliskuuhun 2003 ministerikomitean ehdotuksesta kolme virkamiestä toimi Venäjän ihmisoikeuskomissaarin toimiston puitteissa. Näiden joukossa oli Peter Iiskola Suomesta.

Kertomusvuonna myös Turkki on ollut näkyvästi esillä. Valtuuskunnan jäseniä osallistui eduskunnan Turkki-ystävyyssryhmän asiantuntijakuulemiseen 5.10.2016. Seminaarissa ulkoministeriön edustaja Lauri Hirvonen käsitteli Turkin ja Suomen välisiä suhteita sekä Turkin EU- ja ulkosuhteista. Ulkopoliittisen instituutin tutkija Toni Alaranta keskittyi Turkin sisäpoliittiseen tilanteeseen ja kehitykseen. Yleisradion toimittaja Tom Kankkonen puolestaan tarkasteli Turkia kansalaisten näkökulmasta.

Syyskuun lopulla puheenjohtaja *Guzenina* ja varapuheenjohtaja *Anttila* tapasivat Turkin suurlähettilään Adnan Başağan hänen pyynnöstään. Suurlähettiläs kertoi kehityksestä ja viranomaisien toimista Turkissa vallankaappausyrityksen jälkeen sekä näkemyksensä yleiskokouksen jäsenistössä vireillä olevista jäsenaloitteista.

Vaalitarkkailu on tärkeä osa yleiskokouksen jäsenveloitteiden seuranta. Maaliskuussa järjestettiin seminaari kansainvälisestä vaalitarkkailusta yhdessä Etyj-valtuuskunnan kanssa. Seminaarin asiantuntijoina toimivat Julian Jacob, Etyjin vaaliasioihin erikoistuneesta toimistosta (Odihr), ulkoministeriön ihmisoikeussuurlähettiläs Rauno Merisaari ja julkisoikeuden professori Markku Suksi Åbo Akademista. Valtuuskunnan jäsen *Anne Kalmari* (kesk) osallistui 20.9.2016 Jordanian enenenaikaisten parlamenttivaalien vaalitarkkailuun.

Suomen EN-valtuuskunta on johdonmukaisesti pyrkinyt tukemaan Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen yleissopimuksen täytäntöönpanoa. Ns. Istanbulin sopimus on ensimmäinen eurooppalainen oikeudellisesti sitova sopimus naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Yleissopimus astui Suomessa voimaan 1.8.2015. Valtuuskunta järjesti 31.3.2016 seminaarin, joiden alustajina olivat lainsäädäntöneuvos Marjatta Hiekkä ulkoministeriöstä, OTT Merja Pentikäinen, Amnestyn ihmisoikeustyön johtaja Pia Puu Oksanen ja kehitysjohdaja Sari Laaksonen Ensi- ja turvakotien liitosta.

Seminaariin osallistuivat myös Jenni Tuominen, toiminnanjohtaja, Monika-Naiset liitto ry, Natalie Gerbert, Voimavarakeskus Monikan johtaja, Monika-Naiset liitto ry, Ljudmila Kettunen, Turvakoti Monan johtaja, Jani Haapsaari, Ruotsin suurlähetystö.

Valtuuskunnan puheenjohtaja *Maria Guzenina* toimitti kesäkuussa hallitukselle koko valtuuskunnan allekirjoittaman kirjallisen kysymyksen pakkoavioliiton kriminalisoinnista. Siinä valtuuskunta patistaa hallitusta täyttämään Istanbulin sopimuksen velvoitteet muuttamalla lainsäädäntöä siten, että avioliittoon pakottamisesta tulisi yleisen syytteen alainen rikos.

Yleiskokouksen raporttien valmistelua varten raporttoija kerää tietoa mm. lähettämällä kyselyitä jäsenmaille tai tutustumalla tilanteeseen muutamassa esimerkkimaassa. Suomen valtuuskunta on vastannut kyselyihin koskien parlamentaarikkojen immuniteettia ja vammaisten poliittisia oikeuksia. 8.11.2016 yleiskokouksen raporttoija Nunzia Catalfo (Italia, NR) vieraili Suomessa tutustumassa perustulokokeiluun. Italialainen senaattori Catalfo valmistelee yleiskokouksen sosiaalikomitealle raporttia siitä, auttaisiko perustulo vähentämään köyhyyttä ja syrjäytymistä.

On tärkeätä, että Euroopan neuvoston työtä tunnetaan myös laajemmin eduskunnassa ja kansainvälisen työn tuloksia hyödynnetään muun muassa valiokuntatyöskentelyssä. Euroopan neuvosto järjesti yhteistyössä Italian parlamentin ja Torinon kaupungin kanssa parlamenttien välisen konferenssin 17.–18.3.2016, jonka aiheena on Euroopan sosiaalinen peruskirja ja sen täytäntöönpano jäsenmaissa. Konferenssiin osallistuivat työ- ja tasa-arvovaliokunnan edustaja *Heli Järvinen* (vihr), ja sosiaali- ja terveystoimi- ja sosiaalisen oikeuksien valiokunnan edustaja *Arja Juvo* (ps). Konferenssissa aiheesta perehtyneet kansanedustajat jakoivat kokemuksia sosiaalisen peruskirjan toimivuudesta ja keskustelivat sen toimeenpanon tehostamiseen liittyvistä asioista.

Yleiskokouksen raportit

3.1 Osallistumisen ehdot

Euroopan neuvosto on arvoyhteisö ja osallistuminen toimintaan perustuu yhteisiin arvoihin ja toimintaperiaatteisiin. Yhteisesti sovittujen periaatteiden noudattamista seurataan yleiskokouksessa ja niistä poikkeaminen voi johtaa erilaisiin jatkotoimiin ja äärimmäisissä tapauksissa sanktioihin. Vaatimukset perustuvat myös siihen, että yleiskokouksella on tärkeä rooli mm. järjestön pääsihteerin ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) jäsenten valinnassa.

Kansallisten valtuuskuntien valtakirjat hyväksytään vuoden ensimmäisessä istunnossa tammikuussa koko vuodeksi. Yleiskokouksen säännöt edellyttävät, että jäsenvaltioiden parlamentit noudattavat yhteisiä periaatteita päättäessään valtuuskuntien kokoonpanosta. Valtuuskuntien on mm. oltava täyslukuisia ja pluralistisia; niissä on oltava sekä hallitus- että oppositiopuolueiden edustajia, sekä miehiä että naisia. Tammikuussa esitettiin vastalause *Moldovan* esitykseen *valtuuskunnan kokoonpanosta* (dok.13962) koska siitä puuttui yhden varsinaisen ja kahden varajäsenen nimet. *Päätöslauselmassaan 2092* (2016) yleiskokous päätti tarkastelun jälkeen hyväksyä valtakirjat, sillä ehdolla, että valtuuskunnan kokoonpanoa täydennetään huhtikuun istuntoon mennessä yleiskokouksen kriteerien mukaisiksi.

Päätös rajoittaa Venäjän valtuuskunnan osallistumista yleiskokouksen toimintaan käynnisti keskustelun parlamentaarikkoihin kohdistuvista sanktioista. Aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja Aleksej Pushkov (Venäjä, EDG) toimitti tekstin huhtikuussa 2014 heti yleiskokouksen tehtyä päätöksensä. Raporttiin pohjautuva päätöslauselma ja ministerikomitealle osoitettu suositus hyväksyttiin huhtikuussa 2016.

Parlamentaarikkoihin kohdistuvia sanktioita koskevassa raportissa (dok.13944) käsitellään Venäjän valtuuskuntaa koskevan päätöksen ja yleiskokouksen eräiden jäsenten Itä-Ukrainaan ja Krimille teh-

tyjen vierailujen taustoja sekä vangittujen jäsenten tapauksia. Raportissa analysoidaan myös EU:n sanktiopäätösten taustoja ja juridisia perusteluja. Lisäksi ehdotetaan mm. kansainvälisten säädösten ja parlamentaarikkojen statuksen ja oikeuksien selventämistä.

Yleiskokous toteaa *päätöslauselmassaan 2087* (2016), että parlamentaarikkoihin kohdistuvat sanktiot eivät kuulu parlamentarismiin ja niiden lisääntynyt käyttö viittaa moralistisen kannan lisääntymiseen kansainvälisessä kanssakäymisessä. Yleiskokouksen käytännöt perustuvat menettelytapasääntöihin eivätkä ole osa kansainvälistä oikeutta. Jäsenmaiden parlamentaarikkoihin kohdistuvien sanktioiden (esim. maahanpääsykielto) tulee perustua säädöksiin ja sisältää valitusoikeuden. Yleiskokous toteaa myös, että raporttijien ja vaalitarkkailijoiden toiminnan rajoittaminen ovat EN:n perussäännön vastaisia. Maahantulon estäminen loukkaa sanan- ja liikkumisvapautta. Yleiskokous vaatii Ukrainan valtuuskunnan jäsen Savtšenkon välitöntä vapauttamista ja kehottaa jäsenmaita takaamaan jäsenten vapaa liikkuvuus, helpottamaan tarvittaessa viisuminsaantia ja takaamaan syytesuojaa. Yleiskokous tuomitsee Venäjän toimet Krimillä ja Itä-Ukrainassa ja pahoittelee yksittäisten venäläisparlamentaarikkojen kantoja maan sotilaallisten toimien puolesta. Parlamentaarikot myös toistavat yleiskokouksen aikaisemmat kannat Venäjän valtuuskunnan osalta. Kansainvälisten järjestöjen ja yksittäisten valtioiden parlamentaarikkojen statusta koskevat säädökset olisi syytä selventää. Päätöslauselma sisältää kehotuksen laatia yhteisiä parlamentaarisen diplomatian käytäntösääntöjä. IPU:n tulee laatia parlamentaarikkojen matkustussäännöt.

Suosituksessa 2083 (2016) yleiskokous toteaa, että eräät jäsenmaat eivät edelleenkaan noudata kaikkia jäsenvelvoitteitaan eivätkä EN:n erioikeuksia ja vapauksia koskevan yleissopimuksen säädöksiä (ETS 2). Parlamentaarisen diplomatian lisääntyminen on paljastunut puutteita kansain-

välisessä normistossa liittyen parlamentaarikkojen kansainväliseen työhön. Ministerikomitean tulisi yhdessä YK:n kansainvälisen oikeuden toimikunnan kanssa pohtia parlamentaarikkojen kansainvälistä statusta koskevien sääntöjen laadintaa yhteistyössä EN:n CAHDI-toimikunnan kanssa.

Parlamentaarisen yleiskokouksen jäsenten mandaatista (dok.14077) nimisen raportin taustalla on pyrkimykset rajoittaa kansallisesti joidenkin yleiskokouksen jäsenten toimintaa. Euroopassa parlamentaarikoilla on edustuksellinen mandaatti, joka on yleinen, vapaa ja peruuttamaton, sisältäen sanan-, toiminta- ja mielipidevapaudet. Edustaja ei ota määräyksiä keneltäkään, mutta käytännössä puoluekuri voi rajoittaa toimintavapautta. Yleiskokouksen jäsenet ovat maidensa kansanedustajia, eivätkä menettelytapasäännöt määrittele edustajien mandaattia. Valtuuskuntien valtakirjojen kyseenalaistamiset liittyvät siten usein kansallisiin käytäntöihin. Silti kansallista prosessia on käytetty tiettyjen edustajien sanktioimiseksi tai matkustuksen rajoittamiseksi. *Päätöslauselmassa 2126* (2016) peräänkuulutetaan yhteisiä periaatteita ja hyviä käytäntöjä valtuuskuntien jäsenten ja varajäsenten tasapuolisen osallistumisen edistämiseksi. Lisäksi yleiskokous muistuttaa siitä, että sen jäsenten tulee saada hoitaa tehtävänsä vapaasti ilman valtuuskunnan asettamia rajoituksia, ja että jäsenillä on velvollisuus hoitaa tehtävänsä vastuullisesti. Jäsenmaita kehoitetaan tarkistamaan menettelytapojaan ja muuttamaan valtuuskuntien jäsenten toimintaa rajoittavat säännöt.

Yleiskokous on myös ilmaissut kantansa parlamentaarikkojen koskemattomuudesta. Raportissa *Parlamentaarinen koskemattomuus: parlamentaarisen yleiskokouksen jäsenien etuuksien ja koskemattomuuksien laajuuden haastaminen* (dok.14076) todetaan, että parlamentaarinen koskemattomuus perustuu tarpeeseen suojella eduskuntalaitosta ja kansanedustajan riippumattomuutta. Parlamentaarinen koskemattomuus on poliittis- ja kulttuurisidonnaista ja on siksi erilainen maasta riippuen. Yhteistä on, ettei edustajia saa rangaista tehtävään liittyvistä päätöksistä tai lausunnoista ja että edustaja nauttii osittaisesta syytesuojasta. Koskemattomuus suojelee opposition ja vähemmistöjen edustajia joissakin maissa. EIT on korostanut, että käytännön tulisi koskea vain parlamenttityöhön liittyviä asioita. Venetsian toimikunta pitää

käytäntöä vanhentuneena ja syrjivänä ja moni maa onkin rajoittamassa sitä. Raportissa tutkitaan yleiskokouksen ja Euroopan parlamentin käytäntöjä sekä yleiskokouksen jäseniä koskevia tapauksia. Koskemattomuus ei tarkoita rankaisemattomuutta ja raportissa esitetään, että vihapuhe ja väkivaltaan yllyttävät puheenvuorot voitaisiin rajata koskemattomuuden ulkopuolelle, vaikka sekään ei ole ongelmatonta.

Päätöslauselmassa 2127 (2016) yleiskokous muistuttaa, että koskemattomuus suojelee ainoastaan tehtävää ja sen hoitamista, ei henkilöä, ja että sen perusosat tulee perustua lakiin. Koskemattomuuden muuttamisessa vaikutukset etenkin poliittisiin vähemmistöihin tulee huolella pohtia. Sananvapaus on tärkeä osa parlamentarismia, mutta vihapuhe on kiellettyä. Yleiskokouksen jäsenen tehtävään liittyy etuuksia, kuten matkustamista, joita ei kansallisen parlamentin toimesta saa rajoittaa. Venetsian toimikunnalta pyydetään lausuntoa Turkin päätöksestä kumota edustajien koskemattomuus. Ministerikomitealle osoitetussa *suosituksessa 2095* (2016) yleiskokous muistuttaa kansainvälisten sopimusten tarjomasta suojasta kuten loukkaamattomuus ja vapaa liikkuvuus. Yleiskokous tuomitsee käytännöt eräissä EN:n jäsenmaissa ja kehottaa jäsenmaita noudattamaan kansainvälisten sopimusten periaatteita. Ministerikomitean tulee seurata, miten jäsenmaissa noudatetaan EN:n peruskirjaa sekä koskemattomuutta ja etuuksia koskevan sopimuksen säännöksiä.

3.2 Oikeusvaltioperiaatteen toteutuminen

Liittyessään järjestöön EN:n jäsenmaat ovat sitoutuneet takaamaan jokaiselle lainkäyttövaltaansa kuuluvalla Euroopan ihmisoikeussopimuksessa määritellyt oikeudet ja vapaudet. Yleiskokous seuraa näiden oikeuksien ja vapauksien toteutumista jäsenmaissa sekä maakohtaisesti että temaattisesti. Pääsihteeri Jagland julkaisi huhtikuussa 2016 kolmannen demokratian tilaa, ihmisoikeuksia ja oikeusvaltioperiaatetta koskevan raportin. Johtopäätökset esiteltiin ministerikomitean kokouksessa toukokuussa.

Kertomusvuonna yleiskokous on käsitellyt oikeuslaitoksen riippumattomuutta, hallinnollista vapaudenriistoa, vapaiden kansalaisjärjestöjen

toimintaedellytyksiä sekä ihmisoikeuspuolustajien oikeuksia.

Riippumaton oikeuslaitos on demokraattisen yhteiskunnan peruspilareita. Ainoastaan riippumaton oikeuslaitos voi taata demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumisen. Tähän kuuluu oikeus vapauteen, turvallisuuteen ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kuten myös varmuus siitä, että rangaistusta ei voi määrätä ilman lakia. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5. artikla takaa jokaiselle oikeuden vapauteen ja turvallisuuteen ja 6. artikla oikeuden oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. EN:n puheenjohtajamaa Bulgaria järjesti maaliskuussa 2016 konferenssin, jossa käsiteltiin oikeuslaitosten riippumattomuutta ja jossa keskusteltiin asiaa koskevan toimintasuunnitelman toteuttamisesta vuosina 2016-2021.

Raportin *Oikeuslaitoksen korruptio: kiireellinen tarve implementoida yleiskokouksen ehdotukset* (dok.13824) valmistelusta vastasi ed. Kimmo Sasi (kok). Siinä viitataan vuonna 2013 laadittuun tutkimukseen, jonka mukaan tuomareiden korruptio on ongelma kolmanneksessa EN:n jäsenmaista. Raportti pohjautuu jäsenmaat kattavaan oikeuslaitoksen korruptiota koskevaan selvitykseen, jossa tutkitaan jäsenmaiden korruptiolainsäädäntöä, sen implementointia ja yleistä näkemystä korruptiosta. Oikeusjärjestelmän suurimpia uhkia on oikeuslaitokseen kohdistuva poliittinen painostus. Siksi pitää varmistaa, että tuomareiden nimitysprosessit ovat avoimia ja että oikeuslaitoksen korruptiotapauksista keskustellaan avoimesti. Yhteistyö median ja kansalaisyhteisöjen kanssa tulee pitää vahvana. Tilastoihin perustuva riskianalyysi edesauttaisi vaadittavien kansallisten toimenpiteiden suunnittelua ja toteuttamista. Raportin mukaan oikeusjärjestelmän korruptio ilmenee oikeustapauksissa ja tuomareiden toiminnassa. Oikeuslaitoksen itsenäisyyden ja puolueettomuuden puute uhkaa korruption vastaista taistelua ja on todellisuutta monessa jäsenmaassa.

Päätöslauselmassa 2098 (2016) yleiskokous kehottaa jäsenmaita tartuttamaan ongelmiin ja päivittämään korruptiolainsäädäntöään. EN:n korruptionvastainen toimielin Grecon suositukset tulee implementoida viipymättä. Lisäksi tulee ratifioida aiheeseen kuuluvat sopimukset, toimia EN:n suositusten mukaisesti yhteistyössä Grecon kanssa ja panna EIT:n päätökset täytäntöön. On myös panostettava enemmän oikeuslaitok-

sesta työskentelevien koulutustason kohentamiseen. *Suosituksessa 2087* (2016) yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa laatimaan menettelytavat oikeuslaitokselle ja seuraamaan jäsenmaiden korruptiotapaukset. Pääsihteerin tulisi osoittaa jäsenmaissa todetut korruptiotapaukset uusissa maaraporteissaan.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5. artiklan mukaan jokaisella on oikeus vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen. Keneltäkään ei saa riistää hänen vapauttaan muutoin kuin lain määräämässä järjestyksessä. *Hallinnollinen vapaudenriisto* on muun kuin tuomioistuimen määräämä vapaudenriisto. Se vaikuttaa useisiin ihmisoikeuksiin, kuten oikeuteen turvallisuuteen, vapauteen ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. *Raportissa* (dok.14079) tutkitaan tilannetta turvallisuushaksi luokiteltujen, turvapaikanhakijoiden ja poliittisten vastustajien osalta. Käytäntö on EIT:n mukaan sallittu tietyissä tilanteissa, mutta pitää olla ajallisesti rajattu ja perustua lakiin. Turvallisuuden nimissä tehty ennaltaehkäisevät pidätykset on kielletty. Turvapaikanhakijoiden pitäminen säilössä tulisi olla poikkeus, joka koskee päiviä ennen maasta poistamista. Poliittisesti motivoituneet pidätykset perustuvat viranomaisten haluun rajoittaa sanan- ja kokoontumisvapautta ja ne loukkaavat monia ihmisoikeuksia.

Päätöslauselmassa 2122 (2016) yleiskokous kehottaa jäsenmaita välttämään hallinnollista vapaudenriistoa keinona hallita maahanmuuttoa ja panostamaan muihin olemassa oleviin vaihtoehtoihin. Hallinnollista vapaudenriistoa ei myöskään saa käyttää poliittisten vastustajien tai ihmisoikeuspuolustajien painostamiseksi, eikä rauhanomaisten mielenosoituksien estämiseksi. Vangitsemista ei saa käyttää keinona estää oletettuja tulevia rikoksia. Terroritekojen estämiseksi tulisi hyödyntää sallittuja keinoja, kuten liikkumisvapauden rajoittamista tai tekojen valmistelun kriminalisointia. Kaikkien vapaudenriistotilanteiden tulee perustua lakiin ja niiden tulee kunnioittaa yhdenvertaisuutta ja ihmisoikeusvelvoitteita. Päätöksiä tulee voida kyseenalaistaa tuomioistuimessa.

Ihmisoikeuspuolustajien tilanne on pitkään ollut agendalla. Raportti *Ihmisoikeuspuolustajien suojelun vahvistaminen EN:n jäsenmaissa* (dok.13943) käsittelee aihetta yleisesti mutta nostaa esille tilanteen erityisesti Azerbaidžanissa, Turkissa ja

Venäjällä. Raportissa korostetaan, että jäsenmailla on velvollisuus varmistaa, että yhteiskunnan vääryyksiä tutkivat ja esille nostavat henkilöt voivat toimia turvassa, ilman vainoa. Monessa kansainvälisessä järjestössä on ohjelmia ihmisoikeuspuolustajien tukemiseksi, mutta EN:ssa aihe nousee esiin EIT:n päätösten täytäntöönpanon yhteydessä. Tämän lisäksi tarvitaan uusia mekanismeja. Parlamentaarikot voivat edistää ihmisoikeuspuolustajien vapaata toimintaa parlamentaarisen diplomatian kautta. *Päätöslauselmassa 2095* (2016) yleiskokous täsmentää ihmisoikeuspuolustajien suojelun olevan valtion vastuulla, myös silloin kun heihin kohdistuva uhka tulee ei-valtiolliselta taholta. Silti tilanne Azerbaidžanissa, Turkissa ja Venäjällä on huonontunut ja on erityisen vaikea Krimillä. Yleiskokous on huolissaan siitä, että räikeimpiä tapauksia ei ole tutkittu ja kehottaa jäsenmaita mahdollistamaan ihmisoikeuspuolustajien toiminnan ilman suhteettomia rajoituksia ja vainoa. Jäsenmaiden tulisi edistää yhteistyötä ihmisoikeuspuolustajien kanssa ulkoasiainhallintonsa ja diplomaattiansa avustuksella.

Raportti *Miten estää epäasialliset rajoitukset kansalaisjärjestötoimintaan Euroopassa?* (dok.13940) liittyy ajankohtaiseen tilanteeseen Azerbaidžanissa, Venäjällä, Unkarissa ja Turkissa. Kehitys on huolestuttava ja EN:n perusarvojen vastaista. Raportissa todetaan, että järjestäytymisvapaus kuuluu kaikille ja sen rajoitukset vaarantavat vapaan yhteiskunnan toimivuutta. Azerbaidžanin ja Venäjän kansalaisjärjestöjä koskeva lainsäädäntö on kansainvälisten standardien vastaista ja tekee vapaan kansalaisyhteiskunnan toiminnasta lähes mahdotonta. Myös Turkin terrorilainsäädäntö on ongelmallinen. Nämä Venetsian toimikunnan kritisoimat toimet heikentävät ihmisoikeuksien ja demokratian toteutumista näissä maissa. Yleiskokous seuraa kehitystä valppaasti ja kehottaa *päätöslauselmassaan 2096* (2016) jäsenmaita implementoimaan ministerikomitean suositukset.

Kertomusvuonna pohdittiin myös *yhteistyötä kansainvälisen rikostuomioistuimen kanssa: tuetaan konkreettista ja laajennettua sitoumusta* Samannimisessä raportissa (dok.14136) valtioista riippumattoman kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICC) todetaan käsittelevän vakavia ihmisoikeusrikkouksia ja voivan tuomita yksilöitä esim. kansanmurhasta ja sotarikoksista. ICC:n toimintaa ja uskottavuutta heikentää kuitenkin se, etteivät

kaikki maailman maat ml. osa EN:n jäsenmaista ole ratifioineet sen toimivaltaa koskevan Rooman sopimuksen ja/tai lisäpöytäkirjoja. Nykytilanne johtaa siihen, etteivät sotarikoksia koskevat säännöt ja rangaistukset ole kaikille samat. Rankaisemattomuuden kitkemiseksi yleiskokous kehottaa *päätöslauselmassaan 2134* (2016) kaikkia jäsenmaitaan ratifioimaan Rooman sopimuksen ja sen lisäpöytäkirjat sekä muokkaamaan lainsäädäntöään niihin sopiviksi. Tapausten selvittämiseksi jäsenten tulee tehdä yhteistyötä ICC:n kanssa ja taata sen rahoitus. Jäsenillä on velvollisuus estää kansanmurhat mm. Syyriassa ja Irakissa. YK:n turvaneuvoston päätös siirtää Darfurin ja Sudanin tilanteiden ratkaisu ICC:lle oli tärkeä. Sama päätös tulisi tehdä Syyriasta ja Irakista. Turvaneuvossa olevien EN:n jäsenmaiden pitää kahden kuukauden sisällä harkita uudelleen päätöslauselmaa koskien ICC:n tutkintaa, jotta kansanmurhaan, sotarikoksiin ja rikoksiin ihmisyyttä vastaan syyllistyneet saadaan vastuuseen Syyriassa ja Irakissa. ICC:n tulee uudelleenarvioida päätöstä olla tutkimatta Isisin vierastaistelijoiden tekoja.

3.3 Terrorismin vastaiset toimet

Lukuisat terrori-iskut Euroopan neuvoston maissa ovat herättäneet huolta jäsenmaiden valmiudesta estää iskuja mutta myös siitä, miten puuttua pelon ilmapiiriin. Pelko ja viha kulkevat käsi kädessä ja aiheuttavat helposti itseään ruokkivan noidankehän. Yleiskokous lanseerasi kertomusvuonna #NoHateNoFear –kampanjan, jonka tarkoituksena on lähettää vahva viesti siitä, ettei terrorismin torjunnassa tule antaa tilaa pelolle tai vihalle. Terroristit haluavat heikentää perusperiaatteisiin pohjautuvia yhteiskuntiamme. Siksi yleiskokous muistuttaa, että vaikka terrorismin vastaisen viestin tulee olla vahva se ei saa heikentää ihmisoikeuksia, oikeusvaltioperiaatetta tai demokratiaa.

Kertomusvuoden ensimmäisessä täysistunnossa käytiin kiireellinen keskustelu aiheesta *Terrorismin torjuminen EN:n standardien ja arvojen mukaisesti* (dok.13958). Keskustelun taustalla oli Isisin Pariisissa 13.11.2015 tekemät terrori-iskut sekä Turkissa tapahtuneet iskut. Yleiskokous tuomitsee jyrkästi Eurooppaa ja sen lähialueita ravistelleet terrori-iskut ja toteaa, että vaikka ne on toteutettu islamismin nimissä, niillä ei ole mitään tekemistä islamin kanssa. Samalla muistutetaan,

että viattomien uhrien lisäksi iskut aiheuttavat pelkoa ja levottomuutta ja ovat siten isku vaapaata yhteiskuntaa kohtaan. Valtioilla on täysi oikeus puolustautua iskuja kohtaan, mutta pitää kuitenkin varoa, etteivät turvallisuustoimenpiteet rajoita demokratiaa ja oikeusvaltiota tai johda ihmisoikeusloukkauksiin. *Päätöslauselmassaan 2090* (2016) yleiskokous yhtyy ihmisoikeusvaltuutetun huoleen Ranskan päätöksestä pidentää hätätilaansa. Venetsian toimikunnan tulisi tutkia Ranskan perustuslakiin ehdotettuja muutoksia hätätilaa koskien. Turkin terrorismin vastaiset toimet näyttävät kohdistuvan kurdeihin. Hätätilaa tulisi käyttää hätäkeinona mahdollisimman lyhyen ajan ja terrorismia koskevaa lainsäädäntöä toteuttava ihmisoikeussitoumusten mukaisesti. EN:n pääsihteerin tulisi seurata jäsenmaiden toimintaa terrorismin torjumisessa ja jäsenmaiden tulisi ratifioida terrorismia koskevan EN:n yleissopimuksen. Ministerikomitean toimintaohjelma ääriajattelun torjumiseksi on tervetullut ja jäsenmaiden tulisi toimia sen mukaisesti.

Huhtikuun täysistunnossa käydyssä kiireellisessä keskustelussa Isisin terrori-iskut Brysselissä 22.3.2016 tuomitaan hyökkäyksenä perusarvoja kohtaan. Raportissa *Brysselin iskujen jälkeen: tarve puuttua turvallisuuspuutteisiin ja panostaa terrorisminvastaiseen yhteistyöhön* (dok.14031) kymmeniä kuolonuhreja vaatineiden iskujen todetaan osoittavan vakavia puutteita turvallisuusviranomaisten toiminnassa. Osa iskujen tekijöistä olivat viranomaisten tiedossa, mutta silti heitä ei saatu pysäytettyä. Turvallisuusuhat pitää ymmärtää. *Päätöslauselmassa 2113* (2016) päättäjiä kiirehditään puuttumaan vierastaistelija-tilanteeseen, lähtömaiden asuinalueiden eriytymiseen sekä ymmärtämään kotouttamisen tärkeys. Euroopan tasolla pitää panostaa tiedusteluyhteistyöhön, parempaan tiedonjakoon ja tehokkaampaan viestintään sekä antaa riittävät valtuudet poliisiviranomaisille. Eurooppa tarvitsee yhteisen turvallisuusstrategian. Lisäksi parlamenttien viranomaisvalvontaa pitää vahvistaa.

Vierastaistelijat Syyriassa ja Irakissa (dok.13937) -raportin mukaan n. 20 % Isisin ja muiden sissiryhmien vierastaistelijoista ovat nuoria EN:n jäsenmaiden kansalaisia. Motiivit osallistua taisteluihin liittyvät usein nuorten tuntemaan näköalattomuuteen, ulkopuolisuuteen mutta myös yhteiskunnan islaminvastaisuuteen. Osa heistä on myös

valmiita toteuttamaan terrori-iskuja Euroopassa. Myös nuorten naisten lisääntynyt taisteluvalmius on huolenaihe. Terrori-iskujen pelossa jäsenmaat turvautuvat järeisiin keinoihin, jotka pahimmillaan voivat vahvistaa nuorten halua osallistua taisteluihin. *Päätöslauselmassa 2091* (2016) yleiskokous rinnastaa Isisin toimintaa kansanmurhaan ja muistuttaa jäsenmaita velvollisuudestaan sen torjumiseksi. Turvallisuuden puolustamisen lisäksi jäsenmaiden tulisi samalla panostaa radikalisoinnin estämiseen ja syrjinnän kitkemiseen. Lisäksi tulee edistää hallitustenvälistä yhteistyötä, myös paikallistason kanssa sekä panostaa vastatiedottamiseen, jolla Isisin viestinnän houkuttelevuus estetään. Vihapuheen ja rasismien torjuminen on edellytys rakentavaan vuoropuheluun. Jäsenmaiden tulee ratifioida EN:n terrorismin vastainen sopimus, tiedottaa mahdollisista epäilyistä turvapaikanhakijoista ja välttää pakolaisaseman myöntäminen heille. Jäsenmaiden tulee sopia kolmansien maiden kanssa terrorismista epäiltyjen palauttamisesta ja inhimillisestä kohtelusta. Lisäksi ennaltaehkäisyyn, vuorovaikutukseen ja nuorten tulevaisuudennäkymien parantamiseen pitää panostaa. Turvallisuustoimenpiteiden tulee olla ihmisoikeussitoumusten mukaiset. *Suosituksessa 2084* (2016) ministerikomiteaa pyydetään vahvistamaan EN:n terrorisminvastaista toimintaa sekä pohtimaan oikeudellista määritelmää terrorismille. EN:n terrorismin vastainen sopimus ja toimintasuunnitelma radikalisoinnin torjumiseksi luovat hyvän pohjan ilmiön kitkemiseksi.

Samaan aihepiiriin kuuluu myös raportti *Lasten radikalisoinnin ehkäiseminen perimmäisten syiden kitkemisellä* (dok.14010), jossa todetaan, että yksikään lapsi ei synny terroristiksi. Poliittisen tai uskonnollisen fanatismien takana on usein pelon ja epävarmuuden tunteita, sekä sosio-ekonominen epätasa-arvo tai syrjintä, jotka saattavat johtaa väkivaltaan tai terroritekoihin. Myös yhteiskunnassa ilmenevä islamin- ja maahanmuuttovastaisuus on radikalisoinnin push-tekijä. Syrjäytymisen ja ääriajattelun estämiseksi yleiskokous kehottaa *päätöslauselmassaan 2103* (2016) jäsenmaita panostamaan ennaltaehkäisyyn jo varhaislapsuudessa erilaisilla koulutusmenetelmillä, tarjota tukea radikalisoitujen nuorien perheille ja panostaa vastatiedottamiseen. Nuorille tulee tarjota ohjeistusta, koulutusta, työtä ja kuntoutusta. Nuoren lähipiiri pitää ottaa mukaan valistustyöhön. Lisäksi

tulee parantaa pahamaineisten asuinalueiden oloja, edistää nuorten mahdollisuuksia ja parantaa media- ja internetlukutaitoa. Uskonnollisten johtajien tulisi osallistua vuoropuheluun.

Eurooppalaisnuorten lähteminen vierastaistelijoiksi esim. Syyriaan on herättänyt huolta siitä, että perusarvoja käsittelevä opetus ei ole riittävällä tasolla. Raportissa *Toimiminen demokraattisen kansalaisuuden pätevyyskehityksen puolesta* (dok.13992) todetaan, ettei perusarvoja voi ottaa itsestään selvyytenä, ja että nuoret tarvitsevat kaikki mahdolliset työkalut moniarvoisen ja demokraattisen yhteiskunnan rakentamiseksi. Siksi yleiskokous peräänkuuluttaa arvojen opetusta tukevaa kehystä, joka toimisi kaikissa EN-maissa. Pätevyyskehityksen laadinta edellyttää päätöslauselman 2104 (2016) mukaisesti arvojen määrittämistä, niiden lisäämistä opetussuunnitelmaan ja opettajien kouluttamista sekä kehityksen sisällyttämistä opetusjärjestelmään ja sen vaikutuksien seurantaan. Se vaatii poliittista tukea ja medialukutaitoa sekä kykyä kriittiseen ajatteluun. *Suosituksessa 2088* (2016) ministerikomiteaa kehoitetaan tarttumaan aloitteeseen ja panostamaan sopiviin seuranta-mekanismeihin. Yleiskokous tukee opetusministeriöiden aloitetta laatia työkalupakki pätevyyskehityksen toteuttamiseksi, antaa ehdotuksia sen sisällöksi sekä korostaa yhteistyön merkitystä paikallis-, järjestö- ja kansainvälisellä tasolla.

Marraskuun pysyvän komitean kokouksessa käsitelty raportti *Aleppon tilanne* (dok.14197) liittyy myös yleiskokouksen huoleen terrorismin kasvusta. Vaikka Syyria ei ole Euroopan neuvoston jäsen, vaikuttaa maassa jo 5,5 vuotta jatkuneen konfliktin seuraukset, eli vakava humanitaarinen kriisi, ennennäkemätön pakolaiskriisi ja kansainvälisen terrorismin kasvu, monin tavoin Eurooppaan. Isisin kukistamiselle löytyy yhteisymmärrys kansainvälisellä tasolla, mutta Syyrian sisällissodan osapuolten syyllisyydestä ja vastuusta on monta näkemystä. Konfliktissa on useampi osapuoli, joilla jokaisella näyttää olevan omat intressinsä, eikä motiivien erottelu ole helppoa. Rauhaneuvottelut eivät ole edenneet, mm. koska Venäjän ja USA:n näkemykset tilanteesta eivät kohtaa. Venäjän veto YKTN:ssä estää tällä hetkellä päätöslauselmien syntymistä. Samalla Syyrian hallinto jatkaa systemaattisia ja räikeitä ihmisoikeusloukkauksia ja sodankäynti maassa on kiihtynyt. Aleppon rajuissa pommituksissa useita

siviilikohteita on pommitettu, ruoka ja puhdas vesi ovat miltei loppu. Siviilit ja lapset kärsivät kohtuuttomasti ja kapinalliset estävät heidän paon. Tilanteen ratkaisu on kaukana ja se uhkaa jo vakavasti naapurimaita ja koko alueen vakautta.

Päätöslauselmassa 2138 (2016) yleiskokous tuomitsee kaikkien osapuolten toimesta tehdyt siivileihin ja lääkintähenkilökuntaan kohdistuneet hyökkäykset, avustuskuljetusten pysäyttämiset, pakotetut katoamiset ja pikateloitukset Aleppossa. Kaikki ihmisoikeusrikokset tulisi selvittää ICC:ssä. Kriisi on vetänyt puoleensa useita eri taisteluryhmiä ja yleiskokous pahoittelee syvästi, että poliittinen prosessi rauhanneuvottelulle on pysähdyksissä. Aselepo tulee toteuttaa välittömästi. Syyrian ja Venäjän ilmahyökkäykset Aleppossa pitää lopettaa ja avustuseräjäysten pääsy alueelle tulee taata. Isisin kukistamiseksi perustettu globaali koalitio saa tukea. Kemiallisten aseiden käyttö tuomitaan. Syyrian pakolaiskriisin hoitaminen on kansainvälisen yhteisön vastuulla ja kaikkien tulee osallistua siihen. Syyriaa koskevassa rauhanprosessissa kansan tahto pitää ottaa huomioon ja vaalit tulee järjestää heti tilanteen salliessa. Ministerikomitean tulee suosituksen 2096 (2016) mukaan pyytää EN:n jäsenmaita toimimaan yllä olevan mukaisesti. Venäjää, USA:ta ja kaikkia konfliktin osapuolia pitää kehottaa löytämään yhteinen kanta ja pyrkimään yhteiseen kansainväliseen toimintaan sekä käynnistämään keskustelu armeijan tekemien sotarikosten tuomitsemiseksi.

3.4 Sananvapaus ja avoimuus

Yhteiskunnan kohtaamien uusien haasteiden myötä sananvapauden rajoja koetellaan yhä useammin. Ilmapiirin kiristytessä vihapuhe on lisääntynyt ja internetin tarjoaman anonymiteetin myötä tekijöiden selvittäminen on haasteellista. Yleiskokous on kertomusvuonna muistuttanut jäsenmaita sananvapauden tärkeydestä mutta myös sen rajoituksista. Kansalaisilla on oikeus ilmaista mielipiteensä kokemistaan vääryyksistä ja vaatia avoimuutta. Internetin mahdollistamat paljastukset saavat kiitosta ja jäsenmaita kehoitetaan suojelemaan yhteiskunnan vääryyksiä paljastavat ilmiäntajat. Myös lobbaus ja immateriaalioikeus ovat olleet esillä kertomusvuonna.

EN-valtuuskunnan entisen jäsenen *Antti Kaikkosen* (kesk) aloittamassa raportissa *Kiireellinen*

tarve estää ihmisoikeusloukkauksia rauhanomaisten mielenosoitusten yhteydessä (dok.14060) todetaan, että rauhanomaiset mielenilmaukset, luvalliset tai luvattomat, kuuluvat demokraattiseen yhteiskuntaan. Ne ovat merkittävä osa sananvapautta ja tärkeä keino saada jokaisen ääni kuuluviin. Terrorismin pelko ei ole riittävä syy niiden kieltämiseksi tai rajoittamiseksi. Yleiskokous on siksi huolissaan kynnepöytä- ja muiden vastaavien menetelmien lisääntymisestä mielenosoitusten pysäyttämiseksi. Espanjan uusi laki tiettyjen väkivaltamenetelmien sallimisesta ja Turkin ja Venäjän rajoitukset kokoontumisvapauteen nostetaan esiin esimerkkeinä huolta aiheuttavista toimenpiteistä, mutta myös lainsäädännön puute esim. Ukrainassa on suuri ongelma. *Päätöslauselmassa 2116* (2016) yleiskokous kehottaa jäsenmaita välttämään kokoontumisvapauden rajoittamiseen pyrkivät toimet, kuten ennalta ehkäisevät vangitsemiset tai rauhallisten protestien hajottamiset, vaikka ne olisivatkin luvattomia. Väkivaltaisuuksissa viranomais toiminnan tulee olla ihmisoikeuskäytäntöjen mukaista. Lisäksi EIT:n aiheutta koskevat päätökset tulee panna täytäntöön ja jäsenmaiden tulee pohtia lievien väkivaltamenetelmien käytön rajoittamista. Yleiskokous aikoo seurata kehitystä jäsenmaissa.

Ilmapiirin kiristyessä vihapuhe on nostanut päätään jäsenmaissa. Antisemitismi on edelleen valittavan yleistä nykypäivän Euroopassa. Raportti *Uudistettu sitoumus antisemitismin vastaiseen kamppailuun Euroopassa* (dok.14008) esittelee jäsenmaiden antisemitismin vastaisia toimenpiteitä sekä suosituksia *päätöslauselman 1563* (2007) toimeenpanemiseksi. Kolmekymmenen kuuden maan parlamenteilta kerättyjen tietojen perusteella antisemitistiset hyökkäykset ovat lisääntymässä. Niiden torjuminen tulisi olla hallitusten ja parlamenttien prioriteettina. *Päätöslauselmassa 2106* (2016) jäsenmaat saavat kehotuksen varmistaa, että rasismia ja vihapuhetta kieltävä lainsäädäntö on kattava, ja että asianmukaiset kansainväliset sopimukset on ratifioitu. Antisemitististen ja viharikosten ilmiantamista tulee tukea ja helpottaa, rikosten ehkäisemiseksi tulee lisätä koulutusta, tiedotusta ja vuoropuhelua. Median tulisi edistää moniarvoisuutta. Internetpalveluntarjoajien ja sosiaalisen median toimijoiden tulisi puolestaan puuttua vihapuheeseen. Parlamenttien ja poliittisten johtajien tulee tehdä yhteistyötä kan-

salaisyyhteiskunnan kanssa ja juutalaisyhteisöjä tulee kuulla heitä koskeissa asioissa.

Avoimuuden merkitys korostuu poliittisessa päätöksenteossa. Äänestäjillä on oikeus tietää mitkä tahot vaikuttavat päätöksiin ja julkisten varojen käyttöön. Raportissa *Läpinäkyvyys ja avoimuus eurooppalaisissa instituutioissa* (dok.14075) korostetaan, että lobbaus on tärkeä osa demokratiaa, mutta sen kaikki osat eivät aina kestä päivänvaloa. Etenkin EU:ssa esiin nousseet lobbauskandaalit osoittavat, että tarvitaan EN:n peruseriaatteisiin perustuvia tehokkaampia työkaluja epärehellisen lobbauksen torjumiseksi. Kaikkien EU-päätösten tulisi perustua puolueettomaan tietoon. Yleiskokous toteaa *päätöslauselmassa 2125* (2016), että EU:n lobbaussääntöjä tulisi laajentaa koskemaan koko järjestöä ja karensseja tulisi pohtia esim. meppien siirtyessä yksityis sektorille. Lisäksi tarvitaan lobbauslainsäädäntöä koskeva kartoitus jäsenmaissa. Jäsenmaiden tulee lisäksi implementoida olemassa olevaa kansainvälistä lainsäädäntöä sekä noudattaa EN:n korruptionvastaisen toimielimen Grecon suosituksia. EN:n tulisi tarkkailla lobbaustoimintaa myös järjestön sisällä, mikä edellyttää poliittista tahtoa, avoimuusrekistereitä ja yhteisiä pelisääntöjä. *Suosituksessa 2094* (2016) ministerikomitea saa kehotuksen saattaa valmistelemaansa EN:n lobbausta koskevan yleissopimuksen päätökseen sekä pohtia EN:n avoimuuskäytäntöjä.

Kertomusvuoden huhtikuussa 2016 maailma kohisi nk. Panama Papers –vuodosta, jossa paljastui miten rikkaat, valtion virkamiehet ja jopa poliitikot eri järjestelyin ovat piilottaneet varojaan verottajan silmistä. Raportin *”Panama papers”-oikeudet fiskaalisen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden varmistamiseksi* (dok.14141) –mukaan noin 10 % (75 mrd USD) Euroopan varallisuudesta on piilotettu veroparatiiseihin, eli ovat yhteiskunnan ulottumattomissa. Veroparatiisit myös mahdollistavat rikollistoimintaa ja rahanpesua. Paljastukset uhkaavat oikeusvaltioperiaatteita ja demokratiaa, sillä laajalle levinnyt korruptio ja varojen piilottelu horjuttavat veroihin perustuvia yhteiskuntiamme. OECD, G20 ja EN ovat esittäneet keinoja verokikkailun kitkemiseksi, mutta niitä implementoidaan vaisusti. Verojärjestelyt eivät sinänsä ole laittomia, mutta räikeitä väärinkäytöksiä tulee torjua avoimuudella. Yleiskokous pitää ”Panama papers” –paljastuksia vakavina ja peräänkuulut-

taa päätöslauselmassa 2130 (2016) tehokkaampia toimia veronkierron kitkemiseksi sekä vastuullisuutta yhteiskuntaa kohtaan. Kansalaisten luottamuksen palauttamiseksi tarvitaan lisää avoimuutta politiikkojen ja yritysten välisessä toiminnassa. Paljastuksissa ilmenneet rikokset pitää tutkia. Ongelman kitkeminen edellyttää avoimia ja oikeudenmukaisia verojärjestelmiä, kansainvälistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa. Lisäksi jäsenmaiden tulee panostaa viranomaistoiminnan vahvistamiseen, olemassa olevien sopimusten ratifiointiin ja implementointiin. OECD-yhteistyötä tulisi myös vahvistaa ja vääryyksien paljastajia suojella, sillä he tekevät merkittävää työtä yhteiskunnan eduksi.

Raportissa *Immateriaalioikeudet digitaalisessa aikakaudessa* (dok.14009) muistutetaan, että immateriaalioikeus, eli henkinen omaisuus, kuten tekijänoikeudet ja patentit liittyvät yleensä luoviin aloihin kuten musiikkiin, kuviin ja kirjallisuuteen. Internet on mahdollistanut taiteellisen materiaalin levittämisen maailmanlaajuisesti. Ihmisoikeudet kuitenkin takaavat digitaalisten palveluiden ja teoksien tuottajille oikeuden tuotteidensa henkiseen omaisuuteen, mutta esim. tekijänoikeuksien ja patenttien asema on heikentynyt, kun palveluntuottajat hyväksikäyttävät heikkouksia eri maiden lainsäädännöissä. *Päätöslauselmassa 2110* (2016) korostetaan, että tekijöiden oikeuksien suojelemiseksi tarvitaan selkeitä sääntöjä, kuitenkin varmistaen, ettei aineiston jakaminen vaikeudu. Avoin lisenssi voisi olla vaihtoehto ongelman ratkaisemiseksi. Lisäksi pitää kehittää EU-lainsäädäntöä ja pohtia digitaalisia palveluja koskevien sisämarkkinoiden perustamista. *Suosituksessa 2089* (2016) ministerikomiteaa kehoitetaan muistuttamaan jäsenmaita tekijöiden ihmisoikeuksista sekä jakamaan asiasta tietoa. Ministerikomitean tulisi myös laatia aiheesta suositukset.

3.5 Pakolaiskriisi ihmisoikeusnäkökulmasta

Vuoden 2015 lopulla kulminoitunut pakolaiskriisi ja etenkin sen ihmisoikeudelliset seuraukset ovat puhuttaneet yleiskokouksessa pitkin kertomusvuotta. Jäsenmaiden radikaalit päätökset sulkea rajojaan ja turvapaikka-anomusten ylipitkät käsittelyajat asettavat kansainvälistä suojelua hakevat ihmiset erittäin haavoittuvaan asemaan. Jäsenmailla on velvollisuus auttaa hätää kärsiviä

ja puuttua kaikenlaisiin väärinkäytöksiin, kuten ihmissalakuljetukseen. Tämä velvollisuus toteutuu parhaiten yhteistyöllä, yhteisillä säännöillä ja taakanjaolla. EU-Turkki -sopimus ei ole ihmisoikeuksien kannalta paras ratkaisu, vaikka se onkin vähentänyt Eurooppaan saapuvien pakolaisten määrää. Myös yksintulleiden turvapaikanhakijoiden tilanne on kestävämmällä pohjalla.

Raportissa *Välimeri: Pääväylä laittomalle maahanmuutolle* (dok.13942) todetaan, että Välimeren ylittävien turvapaikanhakijoiden määrä nousi vuonna 2015 noin miljoonaan, kun määrä vuosina 1998–2013 oli yhteensä n. 630 000. YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n mukaan suurin osa tulijoista on pakolaisia ja kolmasosa tulee Syyriasta. Liian moni on kuollut matkalla, joutunut salakuljettajien uhriksi ja saapuessaan määränpäähän löytäneet itsensä erittäin vaikeista olosuhteista. Yksittäisten jäsenmaiden liian tiukat mutta myös toisten maiden liiallisen salliva asenne pahentaa entisestään pakolaistilannetta. Siksi Euroopan tulisi toimia yhdessä. Kiintiöajattelun sijasta tarvitaan pitkän tähtäimen ratkaisu, jonka keskiössä on ihmishenkien pelastaminen. *Päätöslauselmassa 2088* (2016) todetaan, että Italia ja Kreikka tarvitsevat kiireisesti asianmukaisia vastaanottolaitoksia. EU:n yhteistyö naapurimaiden kanssa on tervetullutta ja tarpeellista ja yleiskokous ehdottaa nk. hot-spotien perustamista Euroopan ulkopuolelle, jotta vain hätää kärsivät tulisivat Eurooppaan. Myös laillista maahanmuuttoa tulee mahdollistaa. Pakolaisten lähtömaiden konflikteihin tulee pikaisesti löytää ratkaisu. Tilanteen parantamiseksi yleiskokous kehottaa jäsenmaita panostamaan meripelastustoimintaan, vastaanottolaitoksiin, maahanmuuton laillisiin keinoihin ja laittoman maahanmuuton torjumiseen. Kattavat toimet edellyttävät diplomatiaa, poliittista tahtoa ja yhteisiä toimia pakolaisuuteen johtavien konfliktien ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi.

Laittoman maahanmuuton takana on usein järjestäytynyt ihmissalakuljetus, ja siitä on pakolaiskriisin myötä tullut erittäin kannattavaa. Ilmiö liittyy usein muuhun järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja laittomia maahanmuuttajia käytetään hyväksi työntekijöinä tai korruptiotarkoituksiin. Salakuljettajan palkkaaminen on vapaaehtoista, eikä sitä tule sekoittaa ihmiskauppaan, mutta rikokseen syyllistyviä salakuljettajia tulee saattaa vastuuseen teoistaan. Raportissa *Maahanmuutto*

ja järjestäytynyt rikollisuus (dok.13941) harmitellaan, että kansainvälisistä mekanismeista huolimatta vain harvoja salakuljettajia on asetettu syytteeseen. Jäsenmaat sekä myös lähtö- ja läpikulkumaat saavat *päätöslauselmassa 2089* (2016) kehotuksen ratifioida ja toimeenpanna aiheeseen liittyvät kansainväliset sopimukset, panostaa yhteisiin tiedustelu- ja tiedonjakojärjestelmiin, antaa ihmissalakuljetusta tutkiville riittävät työkalut ja valtuudet toimia sekä harmonisoida lainsäädäntöä ja panostaa kansainväliseen yhteistyöhön.

Syyrian pitkittyneen konfliktin seurauksena Jordaniassa, Libanonissa ja Turkissa oleskelee yli 4,8 miljoonaa syyrialaista pakolaista. Huhtikuun istunnossa hyväksytyssä raportissa *Vahvempi eurooppalainen vastaus Syyrian pakolaiskriisiin* (dok.14014) todetaan kyseisten maiden olevan äärimmäisen paineen alaisia ja pakolaisten kohtaavan monimuotoisia ongelmia. Pakolaisten oikeus kansainväliseen suojeluun toteutetaan usein parhaiten mahdollisimman lähellä lähtömaata mutta esim. Libanon ja Jordania eivät ole ratifioineet YK:n pakolaissopimusta ja Turkki on asettanut siihen rajoituksia. Näiden maiden resurssipula sekä kansainvälisen suojelun alhainen taso johtavat siihen, että pakolaiset hakeutuvat Eurooppaan elämänsä uhall. *Päätöslauselmaansa 2107* (2016) yleiskokous muistuttaa jäsenmaita velvollisuudestaan suojella hätää kärsiviä. Siksi paineen alaisia vastaanottomaita tulisi tukea niin rahallisesti kuin operatiivisesti. Kaikkein haavoittuvimmat pakolaiset tulisi siirtää Eurooppaan. Tarvitaan myös vastuunjakosopimuksia ja toimivia perheenyhdistämiskäytäntöjä sekä EU:n tukitoimintojen jatkuvaa arviointia. Syyrialaisen pysäyttäminen rajalla ja palautukset Turkkiin pitää välttää. Turkin tulee lisäksi päästää syyrialaiset rajan yli ja sallia tarkkailijoiden vierailut vastaanottotiloissa. Rauhan saavuttaminen ja turvallisen paluun mahdollistaminen tulee olla kaiken päätöksenteon keskiössä. Lopuksi yleiskokous kehottaa avustusjärjestöjä palkkaamaan paikallista väkeä, ml. pakolaisia, YK-järjestön UNRWA:n esimerkin mukaisesti.

Samaa aihetta käsitellään myös *Pakolaisten ja maahanmuuttajien ihmisoikeudet – tilanne Länsi-Balkanilla* (dok.14013) -nimisessä raportissa, jossa tutkitaan Länsi-Balkanin kautta Eurooppaan pyrkivien turvapaikanhakijoiden tilannetta 8 viimeisten kuukauden aikana. Suuren tulijamää-

rän vuoksi Länsi-Balkanin reitti oli helmikuun 2016 lopulla lähes kokonaan suljettu. Raportin mukaan Kroatian eteläpuoliset maat eivät täytä pakolaisten palauttamiseksi asetetut edellytykset turvallisista kolmansista maista. Lähes 100 000 ihmistä on jumissa Kreikassa, jolla ei ole vastaanotto- ja turvapaikkahakemuksien käsittelyyn resursseja tai majoittamiskapasiteettia. Pakolaisten humanitaarinen tilanne on erittäin vaikea. EU on ollut kykenemätön saamaan uudelleensijoittamissopimuksensa toimimaan eikä sen toiminta ole riittävällä tasolla. Länsi-Balkanin poliittinen tilanne on lisäksi räjähdysherkkä. *Päätöslauselmassa 2108* (2016) todetaan, että pitkän aikavälin ratkaisu tilanteeseen edellyttää solidariteettia, yhteistyötä ja vastuunjakoa sekä tulijoiden ihmis-oikeuksien ja kansainvälisen oikeuden kunnioittamista. Kyseisiä maita sekä Unkaria ja Itävaltaa kehoitetaan noudattamaan palautuskieltoa, välttämään suhteetonta väkivaltaa rajanvalvonnassa ja luopumaan syrjivistä käytännöistä. Ihmisoikeudet tulee ottaa huomioon kaikessa EU:n toiminnassa. Lisäksi Dublin-järjestelmää tulee uudistaa taakanjaon helpottamiseksi

Huhtikuun istunnon yhteydessä yleiskokous kävi kiireellisen keskustelun turvapaikanhakijoiden sijoittamista koskevasta EU:n ja Turkin välisestä sopimuksesta, jonka myötä Eurooppa vastaanottaa yhden pakolaisen jokaisesta Kreikasta Turkkiin palautetusta turvapaikanhakijasta. Yleiskokous on raportissa *Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden tilanne EU-Turkki -sopimuksen myötä* (dok.14028) huolissaan siitä, ettei sopimuksen sisältö kaikin puolin täytä osapuolten ihmisoikeusvelvoitteita. *Päätöslauselmassa 2109* (2016) todetaan sopimuksen lisäävän entisestään painetta Kreikalle, joka kärsii ongelmista turvapaikanhakijoiden rekisteröinnissä ja vastaanottotilojen puutteista. Turkkia ei voi pitää kansainvälisen oikeuden mukaisena turvallisena kolmantena maana, sillä se ei takaa pakolaissopimuksen myöntämää suojelua. Kreikan tulee luopua suljetuista vastaanottolaitoksista, taata lasten erityiskohtelu ja noudattaa EU:n vastaanotto- ja palautussääntöjä. EU:n pitää tukea Kreikkaa ja Turkkia, varmistaa sopimuksen vastavuoroisuuden toteutuminen ja panostaa perheenyhdistämiseen. Turkin tulee poistaa varaumansa pakolaissopimuksesta, noudattaa palautuskieltoa ja varmistaa standardien mukaiset olot pakolaisille.

Balkanin rajojen sulkemisen ja EU-Turkki-sopimuksen seurauksena satojatuhansia turvapaikanhakijoita on jumissa Kreikassa. Maan tilanne on puhuttanut yleiskokousta jo pitkään ja uusimmassa raportissa *Pakolaiset Kreikassa: haasteet ja riskit – eurooppalainen vastuu* (dok.14082) yleiskokous muistuttaa, että Kreikan vastaanotto- ja säilytystilojen kapasiteetti ja taso on pitkään ollut EN:n standardien vastaisia. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on jo vuonna 2011 kieltänyt nk. Dublin-palautukset Kreikkaan viitaten maan puutteelliseen turvapaikkajärjestelmään sekä käytäntöön säilyttää turvapaikanhakijoita, ml. lapsia, suljetuissa laitoksissa. Huonot olot ovat aiheuttaneet levottomuutta ja tilanteeseen ei ole tulossa helpotusta. Kreikka kantaa suhteettoman suuren takan pakolaiskriisistä, josta kärsii ensi kädessä pakolaiset mutta toissijaisesti koko EU. Kreikalle, EU:lle ja EU-jäsenmaille esitetään suosituksia, joita tulisi toimeenpanna ihmisoikeusvelvoitteiden täyttämiseksi. *Päätöslauselmassa 2118* (2016) Kreikan viranomaisia kehoitetaan mm. parantamaan vastaanotto-oloja, luopumaan pakolaisten säilöönnotosta sekä muuttamaan säilöönottosääntöjä ja käytäntöjä. EU-maiden tulee viipymättä lisätä tukensa Kreikalle, implementoida uudelleensijoittamissopimus, edistää perheenyhdistämisiä, miettiä uudelleen EU-Turkki-sopimusta ja välttää palautukset Kreikkaan. Tilanteesta tarvitaan ajantasaista tietoa.

Pakolaiskriisiä koskevassa keskustelussa yleiskokouksen suurin huoli liittyy yksintulleisiin alaikäisiin, joiden suojelun harmonisointia Euroopassa peräänkuulutetaan samannimisessä raportissa (dok.14142). Vuoden 2015 aikana lähes 90 000 yksintullutta alaikäistä anoi turvapaikkaa EU:sta, eikä vuoden 2016 tilastot näytä paremmilta. Alkuvuodesta Europol raportoi, että noin 10 000 yksintullutta alaikäistä turvapaikanhakijaa on kadonnut, joko tahallaan tai tahattomasti, joutuen hyväksikäyttäjien haaviin. Todellinen määrä on arviolta suurempi. *Päätöslauselmassa 2136* (2016) jäsenmaita muistutetaan kansainvälisoikeudellisesta velvollisuudesta huolehtia lapsista ja varmistamaan lapsen etu. Yksintulleet lapset tulee kohdella ensisijaisesti lapsina ja rekisteröinti- ja turvapaikkaprosessin valvomiseksi tulee asettaa edustaja. Vakavia puutteita esiintyy kansallisesti etenkin vastaanotto-, rajavartiointi- ja tukipalvelukäytännöissä. Maahanmuuttajalasten koh-

taamat ongelmat ovat tuoneet esiin laajempia ongelmia koskien lasten kohtelua jäsenmaissa, esim. koskien huoltajuutta ja iänmäärittämistä. Alaikäisille maahan tulijoille tarvitaan yhtenäistä suojelua Euroopan tasolla ja jäsenmaiden tulee nopeuttaa käsittelyaikoja alaikäisten kohdalla. Yksintulleiden lasten katoamiset tulee selvittää heti ja perinpohjaisesti. Katoamisten estämiseksi vastuun pitää siirtyä sujuvasti viranomaiselta toiselle. Lasten erityissuojelun tarve tulisi olla EU:n turvapaikkapolitiikan keskiössä. Lapsia ei saa siirtää kohtuuttomasti maasta toiseen.

Pakolaiskriisin seurauksena lisääntynyt rasismi ja vihapuhe johtavat yhä useammin maahanmuuttajiin kohdistuvaan fyysiseen tai psyykkiseen väkivaltaan. Raportissa *Maahanmuuttajiin kohdistuva väkivalta* (dok.14066) todetaan, että lapset, naiset ja seksuaalivähemmistöt ovat erityisen haavoittuvaisia. Selvitys Ranskan, Saksan, Kreikan, Italian, Turkin ja Venäjän tilanteista osoittaa, että väkivaltaa esiintyy niin viranomaisten, tavallisten kansalaisten kuin muiden maahanmuuttajien toimesta. *Päätöslauselmassa 2128* (2016) yleiskokous kehottaa jäsenmaita puuttumaan väkivallan juurisyihin lainsäädännöllisin keinoin, esim. laatimalla viharikos-rikosnimike. Tekijä tulee saattaa vastuuseen uhrin statuksesta riippumatta ja uhrien tukipalveluja tulee kehittää. Paikallisia yhteisöjä tulee ottaa mukaan väkivallan torjuntatyöhön.

Pakolaisuus ei kuitenkaan aina liity konflikteihin. Raportti *Pakotettu maahanmuutto: uusi haaste* (dok.13983) käsittelee ilmastomuutoksen ja muiden luonnonmullistuksien seurauksia pakenavia siirtolaisia. Syy lähtöön voi liittyä veden ja ruoan niukkuuteen tai elinkeinon häviämiseen. Tällaisten siirtolaisten määrä odotetaan kasvavan yli 150 miljoonaan vuoteen 2050 mennessä. Ilmastomuutosasiantuntijat ovat varoittaneet ilmiöstä jo pitkään, mutta kansainvälisessä sääntelyssä on edelleen paljon aukkoja. Tarvitaan pikaisesti työkaluja näiden siirtolaisten oikeuksien suojelemiseksi. *Päätöslauselmassa 2115* (2016) jäsenmaita kehoitetaan ottamaan esimerkkiä Ruotsista ja Suomesta, jotka sallivat humanitaarisen suojelun (Suomi poisti oikeuden huhtikuussa 2016), tarjoamaan määräaikaista oleskelulupaa ympäristökatastrofin uhreille, päivittämään kansainvälisiä sopimuksia ja välttämään ympäristöä vahingoittavia toimia.

Yleiskokous on käsitellyt myös muita maahanmuuttoon liittyviä teemoja. Raportissa *Euroopan väestödynamiikan vaikutukset maahanmuuttopoliittikkaan* (dok.14143) todetaan, että EN:n jäsenmaissa on maailman alhaisimmat syntyvyysluvut ja vanhin väestö. Keskimääräinen syntyvyysluku on vain 1,5, eli alle tarvittavan 2,1. Väestön ikääntyminen heikentää huoltosuhdetta ja nuoria tulisi *päätöslauselman 2137* (2016) mukaan kannustaa pysymään kotimaissaan. Maahanmuutto voi olla ratkaisu väestökehityksen muuttamiseksi, mutta edellyttää nopeaa kotoutumista, työllistymistä ja osaamisen hyödyntämistä. Maahanmuuttopoliittikkaa tulisi muokata valtion väestödynamiikkaan sopivaksi. Jäsenmaiden tulee kuitenkin panostaa syntyvyyteen tukemalla työn ja vapaa-ajan yhdistämistä sekä päivähoidon saatavuutta. Työssä pysymisen tukeminen ja työelämän houkuttelevuus ovat kummatkin ensiarvoisen tärkeitä. Yhteistyötä OECD:n ja kansainvälisen siirtolaisjärjestön IOM:n kanssa tulisi pohtia.

3.6 Naiset ja tasa-arvo

Naisiin kohdistuva väkivalta on ollut yleiskokouksen kärkiteemoja jo usean vuoden ajan, mutta Kölnissä, Hampurissa ja muualla uudenvuodenaattona tapahtuneiden joukkoahdistelujen seurauksena aihe sai erityisen paljon huomiota kertomusvuonna. Yleiskokous edellyttää tapahtumien perinpohjaista selvittämistä, mutta muistuttaa samalla, että naisiin kohdistuva väkivalta on edelleen yleistä monessa jäsenmaissa. Siksi aiheetta on pidettävä jatkuvasti esillä ja asian ihmisoikeusongelmia käsittelevä Istanbulin sopimus tulee panna täytäntöön. Kertomusvuonna käsiteltiin myös naisten poliittista osallistumista koskevaa raporttia.

Uudenvuodenaattona sattuneet naisiin kohdistuvat joukkoahdistelut olivat tammikuun kiireellisen keskustelun aiheena. Raportissaan *Vii-meaikaiset naisiin kohdistuvat hyökkäykset: tarve rebelliselle raportoinnille ja kokonaisvaltaiselle ratkaisulle* (dok.13961) yleiskokous tuomitsee kaiken naisiin kohdistuvan väkivallan ja korostaa oikea-aikaisen ja rehellisen raportoinnin merkitystä sitä koskevien valheiden leviämisen estämiseksi. Epätietoisuudesta johtuen hyökkääjien maahanmuuttajatausta käytettiin rasistisiin tarkoituksiin. *Päätöslauselmassa 2093* (2016) yleiskokous muistuttaa, että

naisiin kohdistuva väkivalta on aina rikos, tekijästä riippumatta. Jäsenmaiden tulee panostaa ongelman esiin tuomiseen yhdessä naisten ja miesten kanssa. Lisäksi jäsenmaiden pitää ratifioida Istanbulin sopimus, rohkaista naisia ilmoittamaan tapaukset sekä varmistaa, että tasa-arvo ja väkivallattomuus ovat osa kaikkien lapsuutta. Tapaukset tulee selvittää perinpohjaisesti ja parlamentaari-koita kehoitetaan systemaattisesti tuomitsemaan kaikenlainen naisiin kohdistuva väkivalta.

Suomi on eurooppalaisten tilastojen mukaan naisiin kohdistuvien väkivaltatapauksien kärjessä. Osittain siitä syystä Suomi valikoitui *Naisiin kohdistuvien väkivaltatapauksien systemaattinen tilastointi* (dok.13988) nimisen raportin yhdeksi tutkintakohteena olevaksi maaksi vuonna 2015. Lopullinen raportti käsiteltiin yleiskokouksen pysyvän komitean kokouksessa maaliskuussa 2016 ja siinä korostetaan väkivaltatapauksien ja epäilysten tilastoinnin merkitystä perheväkivaltaan puuttumiseksi. EU:n perusoikeusviraston kyselyn mukaan 47 % yli 15-vuotiaista suomalaisnaisista on kokenut lähisuhteissaan (seksuaalista) väkivaltaa mutta vain kolmasosa hätäpuheluista johtavat poliisin tutkintaan. Väestötutkimuksien ja turvakotien tilastot naisiin kohdistuvista väkivaltatapauksista eivät täsmää poliisitietojen ja virallisten tietojen kanssa, mikä saattaa vääristää ilmiön laajuutta koskevaa käsitystä ja siten vaikuttaa vaadittaviin toimenpiteisiin. *Päätöslauselmassa 2101* (2016) todetaan, että naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi laaditun Istanbulin sopimuksen mukaan jäsenmailla on velvollisuus panostaa luotettavaan, verrattavissa olevaan ja eriteltyyn (esim. Suomessa tekijän suhde uhriin ei selviä) dataan, joka kerätään standardisoiduilla lomakkeilla kaikkien viranomaisten toimesta. Jäsenmaiden tulee varmistaa tilastojen verrattavuus, harmonisointi ja homogeenisuus, ja että perheväkivallan määritelmät ovat viranomaisilla samat. Myös väkivallan syyt ja seurauksia tulee tilastoida ja uhrien suojeluun panostaa.

Yksi naisiin kohdistuvan väkivallan muodoista on sukupuolielinten silpominen. Raportissa *Naisten sukupuolielinten silpominen Euroopassa* (dok.14135) todetaan, että käytäntö loukkaa vakavasti naisten ja tyttöjen oikeuksia, peruuttamattomine seurauksineen. Käytäntö esiintyy monessa eri kulttuurissa ja uskonnossa ja on yleistynyt maahanmuuton myötä myös Euroopassa.

Käytännön kriminalisointi ei riitä, jos viranomaiset eivät valvo lakien noudattamista. *Päätöslauselmassaan 2135* (2016) yleiskokous peräänkuuluttaa valistustyötä ja vuoropuhelua, johon pitää osallistua koko yhteisö, mukaan lukien miehet. Valistustyön tulisi olla osa kansainvälistä yhteistyötä ja kehitysyhteistyötä lähtömaissa. Muutos lähtee yhteisöjen sisältä ja toimenpiteitä tarvitaan niin yhteisöiltä, viranomaisilta kuin kansalaisyhteiskunnalta. Käytäntöä tulee tiedostaa, tuomita ja kieltä lailla, jonka valvontaan tulee panostaa. Uhreille pitää antaa tukea ja riski joutua uhriksi tulisi hyväksyä kansainvälisen suojelun perusteluksi. Parlamenttien tulee aktiivisesti edistää aiheesta käytävää keskustelua. Sukupuolielinten silpominen liittyy vahvasti pakkoavioliittoihin, joita tulisi käsitellä eri raportissa. Istanbulin sopimus edellyttää pakkoavioliittojen kriminalisointia. Suomessa näin ei ole tehty ja siitä syystä EN:n Suomen valtuuskunta laati kertomusvuonna pakkoavioliittoja koskevan kirjallisen kysymyksen Suomen hallitukselle.

Puolustusvoimien tehtävien monipuolistuminen ja palkka-armeijoiden yleistuminen Euroopassa on lisännyt tarvetta palkata puolustusvoimiin lisää naisia. Myös YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1325 korostaa tarvetta ottaa naiset mukaan rauhan rakentamiseen ja rauhanturvaoperaatioihin. Silti armeija on ja koetaan edelleen miehiseksi alaksi. Raportissa *Naiset puolustusvoimissa: tasa-arvon edistäminen ja sukupuoleen liittyvän väkivallan kitkeminen* (dok.14073) todetaan, että naisiin kohdistuva häirintä, väkivalta, syrjintä sekä etenemismahdollisuuksien vähyys ovat valitettavan yleisiä puolustusvoimissa. Yleiskokous muistuttaa päätöslauselmassaan 2120 (2016), että ihmisoikeuksia tulee kunnioittaa armeijan sisäisessä ja ulkoisessa toiminnassa. Asennemuutoksen lisäksi tarvitaan panostuksia rekrytointiin ja urasuunnitteluun, jotta urakehitysmahdollisuus olisi kaikille sama. Armeijassa tarvitaan myös tasa-arvosuunnitelmia ja (seksuaalisen) väkivallan torjumista, mutta myös vahvaa johtajuutta sekä valitus-, valvontaja rangaistusmekanismeja. Parlamentaarikoilla on tärkeä valvontarooli tässä asiassa.

Raportissa *Naisten poliittisen osallistumisen lisäämiseksi laadittujen toimenpiteiden arviointi* (dok.14011) tutkitaan, miten naisten osallistumista vahvistavat toimenpiteet lisäävät naisten osuutta parlamenteissa. EN:n jäsenmaiden parla-

menteista vain Ruotsilla (vapaaehtoiset kiintiöt), Suomella ja Islannilla (ei kiintiöitä) sekä Espanjalla (pakolliset kiintiöt) on yli 40 % naiskansanedustajia. Kiintiöt todetaan siten olevan yksi keino, mutta eivät perimmäinen ratkaisu tilanteen parantamiseksi. Puolueiden ehdokasasettelun tasa-arvoisuus ja vaalijärjestelmän rakenne vaikuttavat tilanteeseen, mutta parhaimmat tulokset on saavutettu maissa, joissa naisilla on tärkeä rooli kaikilla yhteiskuntatasoilla ja joissa tasa-arvokysymykset tiedostetaan. Naisten poliittisen osallistumisen lisäämiseksi yleiskokous kehottaa päätöslauselmassaan 2111 (2016) jäsenmaita sisällyttämään yhdenvertaisuusperiaate perustuslakiin tai vaalilakiin. Lisäksi tulee pohtia kiintiöiden sopivuutta omaan järjestelmään, kannustaa puolueita avoimuuteen ehdokasasettelussa ja tarvittaessa sanktioida epätasa-arvoista toimintaa. Perheen ja työelämän yhdistämistä tukeviin toimenpiteisiin pitää panostaa ja tiedon saatavuutta lisätä. Tasa-arvo pitää ottaa huomioon myös vaalityössä. Naisten poliittinen osallistuminen ansaitsee lisää tutkimusta ja tilastointia. Myös kansalaisyhteiskunnalla on merkittävä rooli tasa-arvotyössä.

3.7 Lapset ja hyvinvointi

Lasten oikeudet ovat olleet vahvasti esillä yleiskokouksessa kertomusvuonna. Eriarvoistumisen kasvu vaikuttaa erityisesti lapsiin ja täten jäsenmaiden tulee varmistaa kaikille lapsille mahdollisimman tasavertaiset mahdollisuudet pärjätä. Nuorena koettu syrjintä ja epäoikeudenmukainen kohtelu seuraavat mukana aikuisikään saakka. Näin saatetaan luoda kokonainen sukupolvi haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä. Siksi lapsiystävällisyys ja lapsen etu tulisi olla kaikkien päätösten keskiössä. Myös yleiseen terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät asiat ovat puhuttaneet yleiskokouksessa.

Kansainvälisen oikeuden mukaan kaikilla lapsilla on oikeus kansalaisuuteen. Ilman kansalaisuutta, lapsen kaikkia ihmisoikeuksia ei voi toteuttaa. Raportissa *Tarve kitkeä lasten kansalaisuudettomuutta* (dok.13985) käy ilmi, että suurin osa Euroopan yli 600 000 vaille kansalaisuutta olevasta henkilöstä ei olisi nykytilanteessa, jos valtioilla olisi riittävät suojatoimet lapsuusajan kansalaisuudettomuuden estämiseksi. Esim. Kyp-

roksen, Norjan, Romanian ja Sveitsin lainsäädännössä ei ole laisinkaan suojatoimia kansalaisuudettomuuden estämiseksi ja monessa muussa maassa suojatoimet ovat mahdolliset. *Päätöslauselmassa 2099* (2016) yleiskokous kehottaa jäsenmaita päivittämään kansallisen lainsäädäntönsä kansainvälisen oikeuden mukaiseksi. Etenkin pakolaiskriisin keskellä jäsenmaiden tulee varmistaa, että maaperällään syntyvät lapset rekisteröidään, ja että he saavat kansalaisuuden. Lisäksi tulee laatia toimenpideohjeita kansalaisuudettomuuden tunnistamiseksi ja torjumiseksi sekä suojella pakolaislapsia kansalaisuudettomuudelta.

Globalisoituneessa maailmassa lapsiin kohdistuvat uhat ovat monimuotoistuneet. Yksi tällainen uusi ilmiö on *Lasten yliseksualisointi* (dok.14080). Aihetta käsittelevässä *raportissa* ilmiö selitetään aikuisten mielikuvien mukaisena lapsen esineellistämisenä. Esim. mainonnan ja viihteen lapsia koskevat seksuaaliset vivahteet vaikuttavat lapsiin, heidän käsitykseensä yhteiskunnasta ja heistä itsestään. Lapset mukautuvat median ja mainonnan heistä luomaan kuvaan, mikä vaikuttaa itsetuntoon, lapsen hyvinvointiin ja kehitykseen ja saattaa vääristää lapsen kuvaa itsestään ja rajoistaan. Lasten lähettämät alastonkuvat, seksiviestit ja lasten prostituutio ovat yleistyneet. *Päätöslauselmassa 2119* (2016) korostetaan vanhempien vastuuta seksivalistuksessa, mutta lasten oikeuksien toteutumiseksi tarvitaan lisäksi lainsäädännöllisiä toimia sekä vastuullisuutta mediassa, mainonnassa ja palvelutuottajien keskuudessa. Aiheesta tulee sekä kerätä tietoa, että tiedottaa, mikä edellyttää laajaa viranomaisyhteistyötä. Myös lasten seksuaalikasvatukseen ja medianlukutaitoon pitää panostaa. *Suosituksessa 2092* (2016) yleiskokous pyytää ministerikomiteaa edistämään aiheen käsittelyä omissa komiteoissaan sekä laatimaan toimintasuunnitelma yliseksualisoinnin torjumiseksi.

Raportissa *Kouluun pääsy ja koulutuksen saatavuus kaikille lapsille* (dok.13934) todetaan, että kaikilla lapsilla on oikeus käydä koulua. Jäsenmailla on velvollisuus varmistaa koulutuksen laadukkuus, ja että oikeus kouluttautua peruskoulun jälkeen on kaikille lapsille sama. Siitä hyötyy lapsi ja yhteiskunta, sillä parhaimmillaan koulutus tasaa sosio-ekonomisia eroja ja näin vähentää niistä koituvia ongelmia. *Päätöslauselmassa 2097* (2016) yleiskokous kehottaa jäsenmaita poistamaan kouluun pääsyn ja koulutukseen liittyvät esteet ja

takaamaan kaikille lapsille hyvätasoista opetusta. Jäsenmaiden tulisi tunnistaa ongelma-alueet ja riskiryhmät, panostaa opettajakoulutukseen sekä helpottaa kaikkien pääsyä esikouluun. Kansainvälistä yhteistyötä tulisi lisätä. Koulutuksen tason takaamiseksi jäsenmaiden tulee varmistaa, että koulutukselle osoitettu rahoitus on n. 4-6 % BKT:sta tai vastaavasti 15–20 % julkisen sektorin kansalliseen koulutukseen suunnatuista investoinneista.

Kaikki lapset eivät tule samoista lähtökohdista, eikä sellaista tilannetta ole edes mahdollista toteuttaa. Yhteiskunnallinen status, etninen tausta ja asuinpaikka eivät kuitenkaan saisi vaikuttaa lasten terveydenhuollon saatavuuteen. Raportissa *Terveydenhuollon saatavuuden varmistaminen kaikille lapsille Euroopassa* (dok.14194) muistutetaan, että terveyspalvelujen tason vaihtelu saattaa vaikuttaa suuresti lapsen tulevaisuuden mahdollisuuksiin. Siksi jäsenmaiden tulee taata terveydenhuoltopalveluiden riittävä rahoitus, saatavuus ja kokonaisvaltaisuus. *Päätöslauselmassa 2139* (2016) huomautetaan, että myös terveyspalvelujen lapsiystävällisyyteen ja ennaltaehkäisyyn tulisi panostaa yhdessä perheiden ja myös koulujen kanssa, etenkin niissä jäsenmaissa, joissa julkinen terveydenhuolto on kärsinyt menoleikkauksista. Lisäksi tarvitaan tehokasta tilastointia, selvityksiä terveyteen vaikuttavista tekijöistä, panostuksia tiedottamiseen ja lasten osallistamiseen sekä erillistä tukea kaikkein haavoittuvaisimmille lapsille. On tärkeää panostaa maiden väliseen yhteistyöhön ja tehokkaisuuden valvontaa- ja valitusmekanismeihin, jotta laiminlyönteihin voidaan puuttua.

Kertomusvuonna maailmalla levisi huoli zikaviruksesta. Lasten pienipäisyyttä aiheuttavan hyttysen levittämä virus on vaarallinen etenkin raskaana oleville naisille. Nykyajan pandemiat johtuvat usein uusista mikrobeista ja lisääntyneestä matkailuista, mutta myös taudinaiheuttajien tahallisuudesta (terroriteot) vapauttamisesta, huolimattomuudesta tai luonnonkatastrofeja seuraavista epidemioista. Raportissa *Kansainvälisten kansanterveydellisten hätätilanteiden käsittely* (dok.14012) peräänkuulutetaan yhteisiä terveyskäytäntöjä niin paikallisesti kuin maailmanlaajuisesti epidemioiden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Yleiskokous toteaa *päätöslauselmassaan 2114* (2016) edellyttävänsä toimivia käytäntöjä WHO:n johdolla, sekä nopean toiminnan ryhmiä epidemioiden aikai-

siin havaintoihin, jotta niiden mahdollisuus levitä maailmanlaajuisiksi pandemioksi olisi pieni. Jäsenmaiden tulee varmistaa resurssit, varautua kriiseihin lääkkeillä ja hoitomenetelmillä sekä panostaa oikeudelliseen yhteistyöhön. Kehitysmaiden perusterveydenhuollon vahvistaminen edellyttää, että kaikkien maiden kehitysyhteistyötuen osuus on vähintään 0,7 % BKT:sta.

Vastalauseessa psykologista pakkohoitoa koskevalle EN:n oikeudelliselle työkalulle (dok.14007) kyseenalaistetaan biolääketiedettä koskevan yleissopimukseen (Oviedo-sopimus) alaisuuteen suunnitellun lisäpöytäkirjan yhteensopivuus YK:n vammaissopimuksen kanssa. Lisäpöytäkirjaluonnoksen sisältämä vammaisuuteen yhdistetty vastentahtoinen hoito on raportin mukaan syrjivä. Oikeudellisen työkalun sijasta tulisi pohtia vaihtoehtoja vastentahtoiselle hoidolle. EN:n pitää varmistaa, että sen tukemat sopimukset kunnioittavat ihmisoikeuksia ja *suosituksessa 2091* (2016) ministerikomiteaa pyydetään kehittämään bioetiikkakomitealle, että se peruu lisäpöytäkirjaluonnoksen ja sen sijaan panostaa pakkohoidon vaihtoehtojen työstämiseen.

Hyvästä infrastruktuurista huolimatta, useita miljoonia eurooppalaisia kuolee tai loukkaantuu vakavasti liikenneonnettomuuksissa vuosittain. *Liikenneturvallisuus Euroopassa julkisen terveyden prioriteettina* (dok.14081) raportin mukaan kuolemantapauksissa uhri on useimmiten maantiellä ajanut nuori mies tai yli 75-vuotias. Tilanne tuo paineita terveydenhuoltojärjestelmään ja liikenne vaikuttaa julkiseen terveyteen. Liikenneturvallisuuden parantamiseksi *päätöslauselmassa 2129* (2016) ehdotetaan pitkäaikaisia suunnitelmia ja koordinoituja toimenpiteitä. Jäsenmaiden tulee panostaa lainsäädäntömuutoksiin, riskianalyysiin, viranomaisyhteistyöhön, tieverkostojen parannustoihin ja kypärä- ja turvavyöpakkoon. Myös ajokoulutuksen sisältöä ja pelastustoimijärjestelmiä tulee päivittää.

Myös raportti *Epätavanomaisten hiilivetyjen tutkiminen ja hyödyntäminen Euroopassa* (dok.14196) sisältää terveyteen liittyviä huolia. Yleiskokous on huolissaan vesisärötyksellä tuotetun liuskeöllyn ja -kaasun vaikutuksista juomaveteen, ilmanlaatuun ja paikalliseen ympäristöön. Siksi tarvitaan selkeitä sääntöjä ja ympäristöä suojelevaa lainsäädäntöä, joka kannustaa puhtaisiin energiamuutoksiin. *Päätöslauselma 2140* (2016) sisältää ehtoja,

joiden pitäisi täyttyä vesisärötysprojekteissa sekä ehdotuksia puhtaista energiavaihtoehtoista. Vaapaakauppasopimuksissa tulisi huomioida ilmastotosopimuksessa olevat velvoitteet.

3.8 Kulttuuri ja urheilu

Korkea työttömyysaste, syrjäytyminen ja näköalattomuus yhdessä yhteiskunnan epävakaudesta kumpuavan pelon kanssa ovat johtaneet läntisten demokratioiden kriisiin. Epävarmuudesta johtuvat muukalaisvihamieliset ja yhteiskuntarauhaa horjuttavat demokratiavastaiset asenteet ovat lisääntyneet, minkä vuoksi yleiskokous on kertomusvuonna muistuttanut kulttuurin merkityksestä ihmisten innoittajana ja inhimillisyyden edistäjänä. Kulttuuri vahvistaa kansalaisyhteiskuntaa, jonka avulla edistetään demokraattisia arvoja ja ehkäistään vihan ilmapiiiriä. Kulttuuri tulisi nähdä taloudellisenä mahdollisuutena. Myös urheilu on tärkeä työkalu yhteiskunnallisen osallisuuden ja yhteenkuuluvuuden vahvistamisessa.

Raportissa *Kulttuuri ja demokratia* (dok.14070) todetaan, että kulttuuri tukee demokratiakehitystä, sosiaalista koheesiota ja talouskasvua, sillä se innostaa ihmisiä osallistumisen kautta elvyttämään ja uudistamaan yhteiskuntaa. Lisäksi se luo turvaa ja turvallisuutta epävakoina aikoina. Talousahdingossa kamppailevat jäsenmaat ovat kuitenkin leikanneet kulttuuritarjonnasta, kun sitä pitäisi laajentaa niin, että se olisi kaikkien sosio-ekonomisten ryhmien ulottuvilla. *Päätöslauselmassa 2123* (2016) yleiskokous kehottaa jäsenmaita lisäämään kulttuuriset näkökohdat kaikkiin politiikka-aloihin ulkopoliitikasta sosiaalipoliitikkaan. Kulttuuriopetukseen tulee panostaa, etenkin paikallistasolla. Kulttuuritukien taso tulisi olla sama kuin muilla taloutta edistävillä hankkeilla. Jäsenmaiden tulisi tarjota kaikille yhtäläiset mahdollisuudet osallistua kulttuurielämään sekä varmistaa kulttuurin monimuotoisuus ja vahvistaa sen tekijöiden roolia. Kulttuuri ja demokratia voisi olla jonkun tulevan EN:n demokratiafoorumin teemana. *Suosituksessa 2093* (2016) ministerikomitea saa kehotuksen hyödyntää EN:n eri toimijoita kulttuuriaspektin sisällyttämiseksi järjestön toimintaan sekä vahvistaa yhteistyötä EU:n kanssa kulttuurialalla.

Monimuotoiset yhteiskunnat ovat osa tulevaisuutta ja edellyttävät jäsenmailta erilaisia

toimenpiteitä. Raportissa *Maahanmuuttaja- ja diasporayhteisöjen koulutukselliset ja kulttuuriset verkostot* (dok.14069) ehdotetaan eri maiden maahanmuuttaja- ja diasporayhteisöjen hyödyntämistä tilanteissa, joissa henkilön oma identiteetti on hukassa. Diasporayhteisöt tulisi nähdä sillanrakentajina lähtö- ja tulomaissa, sillä useat maahanmuuttajat ovat kadottaneet yhteyden juuriinsa, mutta eivät myöskään ole saaneet yhteyttä uuteen kotimaahansa. *Päätöslauselmassa 2124* (2016) korostetaan yhteistyötä etenkin vapaaehtoisjärjestöjen kanssa, sillä he auttavat jo nyt kotouttamiseen liittyvissä asioissa, kuten työnhaussa, asumisessa, kulttuurin ymmärtämisessä sekä yhteenkuuluvuuden tunteen rakentamisessa. Yhteistyössä tulisi pohtia niitä toimenpiteitä jotka edistävät yhteisöllisyyttä ja poistavat syrjäytymistä, mikä edellyttää hyvää yhteisötuntemusta jäsenmaissa. Tulomaiden tulisi luoda yhteistyöalustoja ja rahoituskanavia toiminnalle. Lähtömaiden tulisi rakentaa vahvoja kumppanuuksia esim. koulujen kanssa ja pohtia korkean tason diasporatoimiston perustamista. Yhteisöille tulisi luoda eurooppalainen yhteistyöalusta ja tilastointiin panostaa.

Raportissa *Kaupunkienvälisen yhteistyön edistämisen kulttuurialalla* (dok.13995) nostetaan esille kaupunkien rooli demokratian, hyvinvoinnin ja alueellisen vakauden tuottajina. Kaupungit ovat kulttuuristen, sosiaalisten ja teknologisten innovaatioiden kehoja. Täten kaupunkien tulisi tehdä yhteistyötä myös globaalilla tasolla. Ihmisten etääntyessä politiikasta ja valtionelimistä kaupunkiyhteistyö on tapa tuoda ideat ja ajatukset lähelle ilman byrokraattista taakkaa. Yhteistyö kulttuurialalla on erityisen tärkeää. Menoleikkaukset ovat rajoittaneet paikallisviranomaisten mahdollisuuksia kehittää kansainvälisiä suhteita ja siksi yleiskokous kehottaa *päätöslauselmassaan 2117* (2016) jäsenmaita tukemaan kaupungeja ja kannustaa niiden toimijoita yhteistyöhön, sillä ruohonjuuritason demokratiatyö on valtion etu ja synnyttää hyvinvointia. Taloudellinen yhteistyö vahvistaa myös sosiaalisia oikeuksia. Eurooppalaisten kau-

punkien ja paikallisviranomaisten tulisi panostaa yhteistyötoimintaan ja strategioihin. Kuntakongressi tekee tärkeää työtä. EN:n tulisi edistää kaupunkiyhteistyön parhaita käytäntöjä demokratian kehittämisessä yhdessä EU:n ja Unescon kanssa.

Samaan aiheeseen liittyy myös raportti *Euroopan kirjastot ja museot muutosvaiheessa* (dok.13984). Raportissa kirjastoilla ja museoilla todetaan olevan tärkeä rooli ihmisten elämässä, sillä ne tarjoavat mahdollisuuden pohdiskeluun, edistävät kohtaamisia ja luovat sillan eri sukupolvien välillä. Tämä perspektiivi on tärkeä talouden kehityksessä ja siksi kulttuuri-instituutioihin kohdistuvat leikkauspaineet tulisi arvioida monimuotoistumisen ja modernisoitumisen tapoja tutkien. *Päätöslauselmassa 2100* (2016) jäsenmaita kehoitetaan varmistamaan kirjastojen ja museoiden riittävät resurssit sekä takaamaan tukipalvelut. Lisäksi tarvitaan panostusta johtajuuteen ja henkilökunnan osaamisen kehittämiseen, vaihtoehtoisia rahoituskeinoja, verkostoitumista ja digitaalisia ratkaisuja. Tämä toimii parhaiten varainkeruuvapaudella.

Yleiskokous on jo pitkään tutkinut demokratian toteutumista urheilun näkökulmasta. Uusimassa raportissa *Urheilua kaikille: silta tasa-arvon, kotouttamisen ja yhteiskunnalliseen osallisuuden saavuttamiseksi* (dok.14127) muistutetaan urheilun yhteenkuuluvuutta lisäävästä aspektista, joka voi auttaa syrjäytymisen torjunnassa, toimia kotoutumisen välineenä ja edistää tasa-arvoa. *Päätöslauselmassa 2131* (2016) yleiskokous korostaa, että jäsenmaiden tulisi tunnistaa urheilun merkitys muiden tavoitteiden, kuten terveyden edistämisen, yhteenkuuluvuuden ja yhdenvertaisuuden saavuttamiseksi. Urheilurakenteita tulee hyödyntää nuorisotyössä ja koulutuksessa. Yhteistyötä pitää parantaa eri urheilu- ja liikuntatoimijoiden kanssa. Sukupuoli-, monikulttuurisuus- ja kotouttamisaspekteihin tulee kiinnittää huomiota. Jäsenmaita kehoitetaan liittymään urheilun osittaissopimuksen ja edistämään urheilua kaikille -teemaa. Urheilussa esiintyvään syrjintään tulee puuttua tehokkailla valvontamekanismeilla.

Jäsenvelvoitteiden ja –sitoumusten seuranta

4.1 Yleistä

Yleiskokouksen monitorointikomitean tehtävä on arvioida jäsenmaan jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten noudattamista. Komitea perustettiin vuonna 1997 ja on siitä lähtien laatinut raportteja kaikista vuoden 1990 jälkeen liittyvistä jäsenmaista. Näistä Albania, Armenia, Azerbaidžan, Bosnia-Hertsegovina, Georgia, Moldova, Serbia, Ukraina ja Venäjä ovat edelleen työlliställä. Neljä maata (Bulgaria, Makedonia, Montenegro ja Turkki) ovat kevennetyn tarkkailun kohteena (nk. jälkimonitorointi).

Jokaista kohdemaata varten nimetään kaksi raporttoijaa. Monitorointikomitea on työstänyt kaikkien kertomusvuoden aikana työlliställä olevien maiden raportteja mutta ainoastaan Turkkiä koskeva raportti eteni täysistuntokäsittelyyn. Tilanne Azerbaidžanin, Serbian, Turkin, Ukrainan ja Venäjän osalta on selostettu jäljempänä. Monitorointikomitea työskentelee suljetuin ovin ja laatii vuosittain yhden yleisen raportin monitoroinnin havainnoista ja metodiikasta.

Armenian, Bosnia- ja Hertsegovinan ja Moldovan kaksi raporttoijaa vieraili kohdemaissa vuoden aikana. Georgian, Montenegron ja Makedonian raporttoijat osallistuivat parlamenttivaalien tarkkailuun loppuvuonna. Bulgarian osalta yleiskokous lopetti varsinaisten jäsensitoumusten monitoroinnin vuonna 2000 mutta sitoutui seuraamaan demokratia uudistuksia jälkimonitoroinnin muodossa. Raporttoija vieraili maaliskuussa EU:n komissiossa ja kesäkuussa Sofiassa. Bulgaria toimi ministerikomitean puheenjohtajana marraskuusta 2015 toukokuuhun 2016. Bulgariassa järjestettiin presidentinvaalit syksyllä 2016 ja 2017 järjestetään parlamenttivaalit.

Vaikka Venäjän valtuuskunta ei ollut läsnä kertomusvuonna komitea katsoo, että maa on edel-

leen työlliställä ja on useasti keskustellut suhteista Venäjän kanssa.

Näiden lisäksi puheenjohtajisto hyväksyi kesäkuussa aloitteen, joka velvoittaa komiteaa laatimaan raportti Puolan demokraattisten instituutioiden toimivuudesta. Puolan uuden hallituksen ehdotukset lakimuutoksista tiedotusvälineiden valvontaan ja perustuslakituomioistuimeen herätti reaktioita sekä EN:ssä että EU:ssa. Monitorointikomitea järjesti 25.1.2016 kuulemistilaisuuden Puolan valtuuskunnan kanssa ja päätti pyytää Venetsian toimikunnalta mielipidettä perustuslakia koskevasta lainsäädännöstä. Toisessa kuulemistilaisuudessa maaliskuussa keskusteltiin toimikunnan lausunnosta. Kesäkuussa komitea nimesi raporttoijat valmistelevaan raporttia Puolan tilanteesta. Puolan presidentti osallistui EN:n ministerikomitean kokoukseen marraskuussa 2016. Venetsian toimikunnan asiantuntijaryhmä vieraili syksyllä Puolassa osana EU:n ns. oikeusvaltioperiaatemenkanismin toimintaa.

Jäsenyysvelvoitteiden täyttymisen hitaus sekä kehityssuunta joissakin jo monitoroinnista poistetuissa maissa ja ns. vanhoissa jäsenmaissa on viime vuosien aikana herättänyt keskustelua parlamentaarisen monitoroinnin toimivuudesta ja tasapuolisuudesta. Yleiskokous hyväksyi vuonna 2014 *päätöslauselman 2018*, joka edellyttää määräaikaisselonteiden laatimista myös sellaisista jäsenmaista, jotka eivät ole varsinaisen monitoroinnin kohteena. Monitorointikomitea toteuttaa tarkastelut aakkosjärjestyksessä laatien jokaisesta maasta erillisen raportin. Lopullinen raportti liitetään osaksi monitorointikomitean jokavuotista edistysraporttia (Progress report of the Assembly's monitoring procedure). Kertomusvuonna valmisteltiin Suomea, Itävaltaa, Ranskaa, Saksaa, Tanskaa ja Tšekkiä koskevat raportit.

Monitorointikomitea laati Suomea koskevan määräaikaisraportin yhteistyössä Suomen EN-valtuuskunnan kanssa. Raportti perustuu EN:n eri valvontaelinten laatimiin Suomea koskeviin päätelmiin, joita sai kommentoida. Lausuntopyyntö lähetettiin asianosaisille ministeriöille ja eduskunnan valiokunnille. EN-valtuuskunta piti tärkeänä lisätä raporttiin kohdan naiseen kohdistuvasta väkivallasta, sillä tätä Suomen vakavinta ihmisoikeusongelmaa ei mainittu raporttiluonnoksessa laisinkaan. Suomi-raportin sisältämä monitorointikomitean edistysraportti oli esillä yleiskokouksessa vuoden 2017 tammikuun istunnossa.

Vuonna 2015 monitorointikomitean toimenkuvaa muutettiin siten, että perustettiin EN:n jäsenmaiden välisten konfliktien alakomitea (Sub Committee on Conflicts between Council of Europe Member States). Alakomitea työskentelee suljetuin ovin ja asiakirjat jaetaan ainoastaan komitean jäsenille. Komiteassa on yksi edustaja niistä maista, joissa on rajoja ylittävä konflikti eli Armeniasta, Azerbaidžanista, Georgiasta, Moldovasta, Venäjältä, Turkista ja Ukrainasta sekä poliittisen ja oikeudellisen komiteoiden ja poliittisten ryhmien puheenjohtajat. Neljästi kokoontuneella alakomitealla ei ole varajäseniä.

Maaraporttien laadintaa varten raporttoijat vierailevat kohdemaassa ja järjestävät kuulemis-tilaisuuksia maan edustajien ja EN:n asiantuntijaelinten kanssa. Kolmen asiantuntijaelimen puheenjohtajat ovat esittäytyneet kertomusvuonna.

Perustuslakiasiainvaltuutetuista koostuva Venetsian toimikunta perustettiin vuonna 1990 ja on monitorointikomitean tärkeä yhteistyökumppani. Toimikunnalla on 60 jäsentä lähes kaikista jäsenmaista, Euroopan ulkopuolelta (mm. USA, Peru, Korea) ja tarkkailijajäseniä (ml EU). Suomen edustaja on professori Kaarlo Tuori, joka on osallistunut lausuntojen ja raporttien laadintaan muun muassa Azerbaidžaniin, Turkkiin, Unkariin, Ukrainaan ja Venäjään liittyen. Toimikunta laatii lausuntoja yleiskokouksen, komiteoiden ja ministerikomitean lisäksi hallitusten tai kansainvälisten järjestöjen pyynnöstä. Kertomusvuonna Venetsian toimikunta on laatinut lausuntoja mm. Ranskan hätätilan oikeudellisuudesta, Venäjän perustuslakituomioistuimelle annetusta toimivallasta arvioida kansainvälisten tuomioistuinten tuomioiden perustuslaillisuutta, Turkin rikoslaki-

muutoksesta sekä Puolan perustuslakimuutoksista. Maakohtaisten lausuntojen lisäksi toimikunta laatii temaattisia raportteja. Aiheena on ollut oikeuslaitoksen tila ja opposition ja enemmistön välinen suhde parlamenteissa.

Vuonna 1999 perustettu Greco on EN:n korruptionvastainen elin ja siihen kuuluu jäsenmaiden lisäksi Valko-Venäjä ja USA. Korruptio on uhka demokratialle ja EN:n perusarvoille ja ilmiön seuraukset näkyvät laajasti yhteiskunnassa ja politiikassa. Greco korostaa, että korruptio kitketään ennaltaehkäisyllä, tutkimalla tapaukset ja tuomitsemisella rikolliset.

Rahanpesua ja terrorismirahoituksen torjuntaan keskittynyt Moneyval perustettiin vuonna 1997. Moneyval laatii maaraportteja, joilla osoitetaan rahanpesuun ja terrorismin rahoitukseen liittyviä ongelmia.

4.2 Vaalitarkkailu

Euroopan neuvoston jäsenyyden yhtenä ehtona on vapaiden ja oikeudenmukaisten vaalien järjestäminen jäsenmaissa. Vaalitarkkailu mahdollistaa tämän ehdon täyttymisen valvontaa. Yleiskokous tarkkaili vaaleja ensimmäisen kerran vuonna 1974 Kreikan uudelleenliittymisen yhteydessä mutta systemaattisesti vaaleja on tarkkailtu vuodesta 1989. Vaalitarkkailu on osa monitorointiprosessia ja toteutetaan pääsääntöisesti monitoroinnin tai jälkimonitoroinnin kohteena olevissa maissa sekä demokratikumppanuusmaissa. Vaalitarkkailu perustuu kutsuun, jonka jälkeen bureau tekee päätöksen tarkkailuun osallistumisesta, sen laajuudesta sekä asettaa tarkkailuvaltuuskunnan. Valtuuskunnan puheenjohtaja laatii tarkkailusta raportin, joka toimitetaan bureauille ja liitetään osaksi bureauun edistymisraporttia. Tarkkailu toteutetaan yleensä yhteistyössä Odihrin, Etyjin ja Naton parlamentaaristen yleiskokouksien sekä Euroopan parlamentin kanssa.

Kertomusvuonna yleiskokous tarkkaili parlamenttivaaleja Kazakstanissa, Serbiassa, Valko-Venäjällä, Jordaniassa, Marokossa, Georgiassa, Montenegrossa ja Makedoniassa sekä presidentinvaaleja Moldovassa. Lisäksi tarkkailtiin perustuslakia koskevaa kansanäänestystä Azerbaidžanissa. Yleiskokous ei saanut kutsua tarkkailla Venäjän duuman vaaleja.

Kazakstanin ennenaikaiset parlamenttivaalit 20.3.2016

Kazakstanissa järjestettiin ennenaikaiset parlamenttivaalit 20.3.2016. Vaalipäivä oli tarkkailijoiden mukaan rauhallinen ja vaalitoimitus sujui teknisesti hyvin, mutta vaalivirkailijoiden virheet ja vakavat epäsäännöllisyydet osoittavat, että demokraattisiin vaaleihin on pitkä matka. Vaalilainsäädännön puutteet, kuten korkea 7 % äänikynys, vaaliblokkeja koskeva kielto ja vaalilautakuntien kokoonpanon yksipuolisuus tulee korjata. Lisäksi tulee poistaa käytäntö, jonka mukaan äänestystulos ei välttämättä heijasta paikkajakoa. Vuodelle 2017 suunniteltu vaalilakiuudistus pidetään tervetulleena ja tulee toteuttaa yhteistyössä Venetsian toimikunnan kanssa. Kampanjointi oli vaisua. Sen elävöittämiseksi tarvitaan aitoa kilpailua ja monipuoluejärjestelmä. Tällä hetkellä parlamentissa on vain yksi puolue. Media on verraten vapaa mutta keskittyy hallitsevaan puolueeseen. EN:n osallistuminen maan vaalien tarkkailuun antaa hyvät edellytykset jatkaa yhteistyötä etenkin vaalilainsäädännön kehittämiseksi.

Georgian parlamenttivaalit 8.10.2016

Georgian parlamenttivaalit järjestettiin 8.10.2016. Arvio vaaleista on myönteinen, vaikka useat väkivaltatapaukset varjostivat kampanjointia, jota arvioitiin vapaaksi mutta kiivaaksi. Vaalipäivän rauhallinen tunnelma kiihtyi päivän aikana ja väkivaltaisuuksia esiintyi. Vaalilaki antaa hyvän pohjan demokraattisille vaaleille ja keskusvaalilautakunta toimii ammattimaisesti. Räikeitä vaalivilppiytyksiä ei havaittu. Media on monipuolinen ja sen raportointi on kehittynyt myönteisesti. Ehdokkaat olivat monipuolisesti esillä mediassa, vaikka jotkut mediat näyttivät suosivan tiettyjä ehdokkaita. Rauhanomaisessa vallanvaihdossa vuoden 2012 vaaleissa voittanut ”georgialainen unelma” –koalitio valittiin jatkokaudelle suurella enemmistöllä. Georgian vaalien myönteinen kehitys toivotaan raportissa jatkuvan.

Montenegron parlamenttivaalit 16.10.2016

16.10.2016 järjestetyt Montenegron parlamenttivaalit olivat aidosti kilpailuhenkiset. Pääministeripuolue DPS valittiin uudelle kaudelle 41,1 % äänimäärällä. Vaalit toimitettiin uudistetun vaalilain mukaan, joka suurilta osin on kansainvälisten standardien mukainen. Korkea äänestysprosentti

(73,33 %) on osoitus kansalaisten luottamuksesta vaaleihin. Kampanjointi oli vilkas, jopa riitaisa. Vaalipäivä oli rauhallinen ja vaalitoimitus sujui hyvin. Ongelmana on kuitenkin edelleen ehdokkaaksi asettumisen liian tiukat ehdot, kuten vaatimus, että on asunut maassa viimeiset kaksi vuotta ennen vaaleja. Vaalirahoituslainsäädäntöä pitää myös uudistaa. Keskusvaalilautakunnan toiminta oli avointa, mutta kokemuksen ja ammattitaidon puute näkyi menettelytapavirheinä. Media on monipuolinen, mutta analyttisyys puuttuu osittain.

Moldovan presidentinvaalit 30.10. ja 13.11.2016

Moldovan presidentinvaalien ensimmäinen kierros käytiin 30.10. ja toinen kierros 13.11.2016. Vastakkain olivat Venäjä-mielinen Igor Dodon ja länsimielinen Maia Sandu. Dodon voitti vaalit saamalla 52,11 % äänistä. Vaalit arvioitiin avoimiksi ja kilpailuhenkiseksi, mutta keskustelu oli hyvin polarisoitunutta. Vaalilainsäädäntö antaa hyvän pohjan demokraattisille vaaleille ja vaalitoimitus hoidettiin ammattimaisesti. Hallinnollisten resurssien väärinkäyttö, julkiset mustamaalaamiset sekä median riippumattomuuden puute ovat edelleen esteitä täysin avointen vaalien toteuttamiselle.

Makedonian ennenaikaiset parlamenttivaalit 11.12.2016

Makedonian ennenaikaiset vaalit piti alun perin järjestää 24.4.2016 mutta ne siirrettiin, sillä sala kuunteluskandaalista vuonna 2015 kärjistyneen poliittisen kriisin vuoksi vaaleille ei ollut poliittisia edellytyksiä. EU ja USA neuvottelivat osapuolten välistä sopimusta vuoden aikana ja sopu syntyi loppuvuonna 2015, jolloin käynnistettiin ennenaikaisten vaalien valmistelut, mukaan lukien vaalilainsäädäntömuutokset. Niihin liittyvistä erimielisyyksistä johtuen vaalit päätettiin siirtää pidettäväksi 5.6.2016, mutta kriisi leimahti uudelleen, eikä vaaleja voitu järjestää. Sopu saavutettiin ja maan neljän suurimman puolueen johtajat totesivat 31.8, että edellytykset vapaille vaaleille ovat olemassa.

Tarkkailijaraportissa todetaan, että 11.12.2016 järjestetyt vaalit olivat tärkeä askel kohti kaksi vuotta jatkuneen poliittisen kriisin ratkaisua. Poliittinen tilanne vaikutti vaalijärjestelyihin, mutta sujuivat kaiken kaikkiaan hyvin. Keskusvaalilauta-

kunta kuitenkin kärsi järjestelmällisistä ongelmista ja politisoidusta päätöksenteosta. Vaalitulos oli tasainen, mutta voittajaksi selvisi pääministeripuolueen VMRO-DPMNE koalitio. Se sai 51 paikkaa kun toiseksi sijoittunut SDPM sai 49 paikkaa. Äänestysprosentti oli 66,79 %. Vaalipäivä sujui rauhallisesti mutta äänestäjien luottamuksen puute julkisiin instituutioihin ja poliittiseen järjestelmään oli ilmeinen. Kampanjointia varjosti syytökset äänestäjien pelottelusta, virkamiehiin kohdistuvista painostuksista, äänten ostamisesta ja hallinnollisten resurssien väärinkäytöstä. Monipuolinen media on jakautunut poliittisten puolueiden välillä mutta ehdokkaat saivat tasaista näkyvyyttä. Toimittajat valittivat itsesensuurista hallitsevien puolueiden painostuksesta.

4.3 Azerbaidžan

Yleiskokous on huolissaan demokratiakehityksestä Azerbaidžanissa. Sekä vuoden 2015 maaraaportti että raportti vaaleista olivat kriittiset ja jakoivat mielipiteitä. Alkuvuonna 2016 pääsihteeri Jagland käytti Euroopan ihmisoikeussopimuksen artiklan 52 mahdollistamaa menettelyä ja nimitti selvitysryhmän arvioimaan maan viranomaisten toimia ihmisoikeuksien toteuttamiseksi. Jo useamman vuoden ajan EN on kiinnittänyt huomiota poliittisten vankien olemassa oloon maassa. Maaliskuussa vapautettiin 148 poliittista vankia mukaan lukien EN:n ihmisoikeuspalkinnon voittaja Anar Mammadli. Azerbaidžan ei kuitenkaan ole toimeenpannut Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätöksen kaksi vuotta vangittuna olleen azeri-ihmisoikeusaktivisti Ilgar Mammadovin vapauttamisesta. Tästä syystä ministerikomitea päätti, että asia otetaan esille jokaisessa kokouksessa, kunnes päätös on toimeenpantuna. EU-maista ainoastaan Bulgaria ei kannattanut ehdotusta.

Yleiskokous ei kertomusvuonna laatinut Azerbaidžania koskevaa raporttia mutta monitorointikomitean raportit vierailivat kesäkuussa Bakusissa. Syyskuussa Azerbaidžan järjesti kansanäänestyksen muutoksista perustuslakiin. Yleiskokous lähetti suppean valtuuskunnan seuraamaan kansanäänestystä, johon kuuluivat mm. komitean raportit Stefan Schennach (Itävalta, SOC) ja Cesar Florin Preda (Romania, EPP). He raportoivat vierailustaan lokakuussa. Azerbaidžanin

oikeusministerillä ei ollut mahdollisuutta tulla komitean kuultavaksi, mutta lokakuussa Venetsian toimikunnan presidentti Buquicchio esitti toimikunnan lausunnon tilanteesta. Siinä todettiin, että kansanäänestys ja muutosten sisältö olivat omiaan vahvistamaan presidentin valta-asemaa ja vaarantavat myös kokoontumisoikeutta. Presidentin toimikausi pidennettiin viidestä seitsemään vuoteen ja hän voi määrätä ennenaikaiset presidentinvaalit.

Raportti *Kiihtyneet väkivaltaisuuudet Vuoristo-Karabahin ja Azerbaidžanin muilla miehityillä alueilla* (dok.13930) herätti vilkasta keskustelua yleiskokouksessa ja hylättiin lopulta äänestyksen jälkeen. Azerbaidžanin ja Armenian EN-jäsenyyden yhtenä ehtona oli yhteinen pyrkimys vauhdittaa Vuoristo-Karabahin kiistan rauhanomainen ratkaisu. Konfliktia on käsitelty useissa molempia maita koskevissa maaraaporteissa. Uusimmassa raportissa tarkasteltiin kehitystä toukokuusta 2014 lokakuuhun 2015. Armenia vastusti raporttia ja sen päätöslauselmaluonnosta. Monien jäsenten mielestä yksipuolinen ja azeri-myönteinen raportti herätti kiivasta keskustelua muun muassa koska raportit vieraili Azerbaidžanissa, muttei Armeniassa tai Vuoristo-Karabahissa. Yleiskokous kuitenkin tyrmäsi ehdotuksen palauttaa päätöslauselmaluonnos ja raportti komiteaan jatkokäsittelyyn, joten siitä käytiin yleiskeskustelu. Lopullisessa äänestyksessä päätöslauselmaluonnos hylättiin äänin 66-70-45. Raportti on tältä osin loppuun käsitelty.

Toinen maata koskevan raportti *Azerbaidžanin raja-alueiden asukkaat jätetään tahallisesti ilman vettä* (dok.13931) hyväksyttiin tammikuussa. Vuoristo-Karabahilla sijaitseva neuvostoaikainen patoallas Sarsang on tehty alueen juomaveden ja viljelysveden varmistamiseksi. Vuonna 1993 konfliktissa osittain tuhottu ja Armenian alueelle jäänyt pato on huonossa kunnossa, eikä sen vettä voi käyttää. Puhdas vesi on ihmisoikeuksien toteutumisen edellytys, eikä sitä saa käyttää poliittisena aseena. Halustaan huolimatta raportit ei päässyt Armeniaan tai alueelle. Eriävässä mielipiteessä Armenian edustaja syyttää raporttia puolueellisuudesta ja toteaa ettei raportit kutsusta huolimatta käynyt maassa.

Päätöslauselmassa 2085 (2016) yleiskokous totea, että Armenian huonosti hoitaman Sarsangin padon veden saastuneisuus ja kuivuus uhkaa

Vuoristo-Karabahin asukkaiden terveyttä ja pilaa luontoa. Viitaten Minsk-ryhmän vuonna 2014 laatimaan suositukseen, yleiskokous kehottaa Armeniaa ja Azerbaidžania varmistamaan yhdessä veden saannin alueella. Armenian tulisi viipymättä vetäytyä alueelta ja lopettaa vesipadon käyttämistä poliittisena aseena. Yleiskokous paheksuu maan yhteistyöhaluttomuutta raportin laadinnassa.

4.4 Serbia

Serbia on koko jäsenyytensä aikana ollut yleiskokouksen monitorointikomitean työstillä. Kertomusvuonna yleiskokous tarkkaili Serbian ennen aikaisia parlamenttivaaleja huhtikuussa ja edistyi jäsenvelvoitteiden seurannassa. Tammi-kuussa 2016 Suomen valtuuskunnan puheenjohtaja *Maria Guzenina* (sd) valittiin Serbia-raportoijaksi. Toinen raportoiija on Samad Seyidov (Azerbaidžan, EC). Raportoiijien tehtävä on arvioida, miten Serbia on toteuttanut Euroopan neuvoston jäsenyyden ehtoina olleet velvoitteensa.

Lokakuussa 2016 raportoiijat vierailivat Belgradissa. Kolmipäiväisellä vierailulla raportoiijat keräsivät materiaalia maan demokratia-, ihmis- oikeus- ja oikeusvaltiotilanteesta. Erityishuomion kohteena oli oikeusjärjestelmän toimivuus, korruption torjunta sekä median vapauden ja toimintamahdollisuuksien turvaaminen. *Guzenina* ja Seyidov tapasivat muun muassa Serbian eri tuomioistuinten, oikeusministeriön, syyttäjänlaitoksen ja oikeusasiamiehen kanslian edustajia sekä eri poliittisten puolueiden ja kansalaisjärjestöjen edustajia. Ohjelmassa oli myös tapaamiset Serbian puhemies Gojkovicin, apulaispääministeri ja sisäministeri Stefanovicin ja kulttuuriministeri Vukosavljevicin kanssa. Raportti tullee täysistuntokäsittelyyn 2017. Edellinen Serbia-maaraportti hyväksyttiin vuonna 2012.

24.4.2016 yleiskokouksen valtuuskunta tarkkaili Serbian ennen aikaisia parlamenttivaaleja. Nämä olivat Serbian kolmannet parlamenttivaalit kuuden vuoden aikana. Vaaleissa istuva pääministeri Aleksandar Vučić valittiin odotetusti jatkokaudelle. Vaalit osoittivat, että Serbialla on tarvittavat edellytykset järjestää demokraattiset vaalit ja että ongelmat liittyvät lähinnä kampanjointiin ja hallituksen ja valtion välisen rajan hämärtymiseen. Median asemaa ja vaalirahoituslakeja tulee vahvistaa. Ennen aikaisten parlament-

tivaalien kierteestä tulee päästä eroon ja Serbian tulee edelleen kehittää vaalilainsäädäntöään ja panostaa raportissa esitettyjen puutteiden korjaamiseen.

Vaalien jälkeen Serbian parlamentti toimitti uuden EN-valtuuskunnan valtakirjat lokakuun istuntoon. Edustaja Alan Meale (Iso-Britannia, EC) esitti vastalauseen Serbian valtuuskunnan kokoonpanosta viitaten menettelytapasääntöön (Rule 7a). Se edellyttää, että valtuuskunnan kokoonpano on suhteutettu kansallisen parlamentin poliittisten voimasuhteiden mukaisesti. Tutkittuaan asiaa yleiskokouksen menettelytapa- ja sääntökomitea päätyi yksimielisesti esittämään Serbian valtuuskunnan valtakirjojen hyväksymistä. Puheenjohtaja Agramunt vahvisti päätöksen.

4.5 Turkki

Turkki liittyi Euroopan neuvostoon vuonna 1950 ja on täten lähes järjestön perustajajäsen. Turkki on viime vuosien aikana nostanut profiiliaan järjestössä. Viime vuonna maasta tuli yksi järjestön kuudesta suuresta maksajamaasta. Sen myötä maan vaikutusvalta on lisääntynyt ja turkin kielestä on tullut työkieli. Turkin rooli Euroopan pakolaiskriisin keskellä on korostanut maan poliittista painoarvoa kansainvälisessä politiikassa.

Turkki on jälkimonitoroinnin kohteena. Kertomusvuonna Turkin pääministeri Ahmet Davutoğlu ja ulkoministeri Mevlüt Çavuşoğlu puhuivat yleiskokouksessa, hyväksyttiin Turkin demokratian tilaa käsittelevä raportti ja järjestettiin ajankohtaiskeskustelu. Maaliskuussa Turkin oikeusministeriön valtiosihteeri Mehmet Tekinarslan ja kansanedustaja, entinen Diyarbakirin pormestari Osman Baydemir osallistuivat monitorointikomitean kuulemistilaisuuteen, jonka aihe oli tilanne Turkin kaakkoisosassa ja rauhanprosessin nykytila.

Pääministeri Davutoğlu piti puheenvuoron huhtikuun täysistunnossa. Pitkässä puheessaan pääministeri kertoi Turkin menestyksekkäästä pakolaiskriisin hoidosta ja painotti, että maalle on kunnia-asia pitää ovet auki syyrialaisille. Ääriajattelua ei ole esiintynyt suurista pakolaismääristä huolimatta. Syyrialaisen huono kohtelu Euroopassa hämmästyttää. Davutoğlu totesi, että kaikki terroristijärjestöt ovat yhtä pahoja. Kurdi-järjestö PKK:n tukeminen on sama kuin tukisi Isisiä. Terrorismin torjunta edellyttää kansainvä-

listä yhteistyötä. Pääministeri puhui myös Krimin, Azerbaidžanin, Abhasian, Etelä-Ossetian ja Kyproksen tilanteiden ratkaisun puolesta. Hän korosti, että Turkki uskoo Euroopan neuvostoon ja sen arvoihin, ja on siksi lisännyt kontribuution. AKP-puolue on tehnyt paljon demokratian ja oikeusvaltion eteen ja tavoitteena on uusi liberaali perustuslaki. Maahan kohdistuvista uhista huolimatta Turkki on sitoutunut uudistuksiin ja näkee niiden johtavan viisumivapauteen EU:n kanssa. Puheen päätyttyä ehdittiin esittää vain muutamia kysymyksiä. Maan tilanteen kriittiseen tarkasteluun ei siten jäänyt aikaa.

Kesäkuun istunnossa yleiskokous hyväksyi raportin *Turkin demokraattisten instituutioiden toiminnasta* (dok.14078). Raportoijat näkivät huolestuttavia trendejä Turkin demokratiokehityksessä huhtikuun vierailunsa aikana. Vuoden 2014 presidentin- ja vuoden 2015 parlamenttivaalit sujuivat teknisesti hyvin ja pääosin rauhallisesti, mutta kampanjointi ei ollut vapaata ja kokonaisarvio oli kriittinen. Raportissa analysoidaan alueen turvallisuustilanne sekä pakolaiskriisin ja terrorismin uhan vaikutukset. Venetsian toimikunta on arvostellut internetin valvontaa sekä maan kaakkoisosassa julistettua ulkonaliikkumiskieltoa ja sen tuomia ihmisoikeusrajoituksia. Rikoslaki-muutokset ja parlamentin jäsenten syytesuojan kumoaminen huolestuttavat. Sanan- ja medianvapaus sekä oikeuslaitoksen riippumattomuus ovat vaarassa. Turkin EU-lähentyminen edellyttää aiemmin esitettyjen uudistusten toteuttamista ja EN-EU yhteistyön tiivistämistä.

Päätöslauselmassa 2121 (2016) todetaan, että sanavapauden rajoitukset, lisääntyneet levottomuudet sekä terrorismin torjuntaan liittyvät ihmisoikeusloukkaukset uhkaavat Turkin demokratiokehitystä. Rauhanneuvottelujen katkeaminen on johtanut väkivaltaisuuksiin kurdialueilla. Alueelle asetettu ulkonaliikkumiskielto ja viranomaisien suhteiden voimankäyttö tulee lopettaa ja väitteet ihmisloukkauksista tutkia. Tilanne tulisi rauhoittaa poliittisin keinoin. Terrorismin torjunta tulee olla ihmisoikeusstandardien mukaista. Uuden terrorismilain nojalla nostetut syytteet toimittajia ja akateemikkoja kohtaan sekä internetin rajoitukset loukkaavat sanan- ja medianvapautta. Hallituksen ja presidentin kritisoinnista seuraavat oikeustoimet ovat suhteettomia. Parlamentaarisen koskemattomuuden kumoaminen

uhkaa opposition edustajien asemaa. Valtiollinen kontrolli oikeuslaitoksen toiminnassa sekä uudet yksilöoikeutta rajoittavat lakimuutokset heikentävät oikeusvaltiota. Yleiskokous kehottaa hallitusta olla puuttumatta oikeusprosesseihin. Jälkimonitorointi jatkuu Turkin osalta.

Vallankaappausyritys heinäkuussa ja Turkin viranomaisten voimakkaat vastaiskut nostivat keskustelun uudelle tasolle. Yleiskokouksen puheenjohtaja Pedro Agramunt (Espanja, EPP) antoi 17.7.2016 lausunnon, jossa hän tuomitsi vallankaappausyrityksen. Heti elokuussa pääsihteeri Jagland tapasi Turkin poliittista johtoa Ankarassa ja raportoi ministerikomitealle. Elokuun alussa ministerikomitean puheenjohtajana toiminut Viron ulkoministeri Kaljurand ja Agramunt kävivät Turkissa (eri aikaan). Turkin ulkoministeri Çavuşoğlu puolestaan osallistui EN ministerikomitean kokoukseen 7.9.2016.

EN:n ihmisoikeusvaltuutettu Nils Muižnieks vieraili Ankarassa syyskuun lopulla ja julkaisi raportin, jossa hän tutki Turkin hätätilaan liittyviä rikosoikeudellisia seurauksia. Muižnieks julkaisi lokakuussa hätätilaa analysoivan muistion. Vallankaappausyritys tuomitaan yksiselitteisesti, mutta tavoitteena tulee olla pikainen siirtyminen normaalitilaan.

Venetsian toimikunta on antanut lausunnot muun muassa rikoslain muutoksista, internetin valvonnasta ja maan kaakkoisosassa julistetusta ulkonaliikkumiskiellosta ja siihen liittyviin ihmisoikeusrajoituksiin sekä valtiosääntömuutoksesta, jolla parlamentaarinen koskemattomuus lakkautettiin. Toimikunta valmistelee myös lausuntoa Turkin vallankaappausyrityksen jälkeisen hätätilan toimenpiteistä.

Oli luontevaa, että yleiskokouksen lokakuun istunnossa järjestettiin ajankohtaiskeskustelu Turkin tilanteesta. Jo ennen yleiskokouksen lokakuun istuntoa jäsenistössä oli liikkeellä useita aloitteita, joissa ilmaistiin vakavaa kritiikkiä Turkin viranomaisten toimien johdosta ja ehdotettiin vastatoimia. Näiden aloitteiden työstäminen siirtyi vuoden 2017 puolelle.

Ajankohtaiskeskusteluun ei kuulu raporttia tai päätöslauselmaa. Ennen keskustelua kuultiin Turkin ulkoministeri Mevlüt Çavuşoğlun puhe. Çavuşoğlu toimi yleiskokouksen puheenjohtajana 2009-2010. Puheessaan hän totesi, että EN-jäsenyyks on ollut korvaamaton tuki Turkin demo-

kratiakehityksessä. Päätös liittyä järjestön suurimpiin rahoittajiin on osoitus siitä. Vihamielisyys, rasismi ja ratkaisemattomat konfliktit uhkaavat kuitenkin yhteisiä arvoja. Arvoista vieraantumisen johtaa terrorismiin, mikä on uhka kaikille ja josta Turkki on kärsinyt paljon. Ulkoministerin mukaan vallankaappausyritys oli suuri šokki, mutta siitä selvitään yhdessä. Turkkiin julistettu hätätila on tarkoitettu kansalaisten suojelemiseksi. Maa taistelee terrorismia vastaan monella rintamalla. Erilaisista taustoistaan huolimatta, PKK ja Isis luokitellaan terroristeiksi. Isis ei edusta islamia. Myös pakolaiskriisi on Turkille haaste ja maa on hoitanut oman osuutensa. Kaikkien pitää osallistua pakolaisten hädän lievittämiseen. Kypoksen tilanteelle toivotaan pysyvää ratkaisua.

Marraskuussa monitorointikomitea hyväksyi julkilausuman, jossa ilmaistaan huoli vallankaappausyrityksen jälkeisten toimenpiteiden johdosta. Yleiskokous on erityisen huolissaan kymmenen kansanedustajan pidätyksistä, virkamiesten irtisanomisista sekä oikeusjärjestelmän riippumattomuudesta ja huhuista kuolemanrangaistuksen palauttamisesta. Lisäksi poliittisen komitean tilapäinen työryhmä vieraili Turkissa marraskuussa. Vierailun jälkeisessä lausunnossaan komitean puheenjohtaja Mogens Jensen (Tanska, SOC) totesi, että Turkilla on oikeus selvittää tapaukset ja rangaista rikolliset mutta toimenpiteiden tulee olla oikeusvaltioperiaatteen mukaiset. Turkin tämänhetkinen toiminta on sekä maan oman perustuslain, että kansainvälisen oikeuden vastaista. Siksi komitea aikoo ehdottaa, että Turkki palautettaisiin monitoroinnin kohdemaaksi. Asiasta suunnitellaan keskustelua tammikuun täysistunnossa 2017.

4.6 Ukraina

Ukraina on ollut yleiskokouksen agendalla kahdesta näkökulmasta; monitorointikomitea seuraa toisaalta, miten Ukraina toteuttaa jäsenvelvoitteitaan ja sovittuja uudistuksia sekä seuraa ja arvioi toisaalta Venäjän Krimin miehityksen ja Itä-Ukrainan tilanteen vaikutuksia. Venäjän toimet Ukrainassa ovat tehneet mahdottomaksi Venäjän osallistumisen yleiskokouksen toimintaan.

Pääsihteeri Thorbjørn Jagland nimesi 2015 lopulla erityisedustajakseen Gérard Stoudmannin, joka vieraili Ukrainassa, mukaan lukien Krimillä

ja Kiovassa sekä Moskovassa tammikuussa 2016. Hänen raportti Krimin ihmisoikeustilanteesta julkaistiin huhtikuussa (SG/Inf (2016) rev.). Stoudmannin valtuuskunta tapasi kahdeksan päivän aikana Krimillä kansalaisyhteiskunnan, vähemmistöjen, uskonnollisten yhteisöjen ja median edustajia. Ministerikomitea hyväksyi 27.4.2016 Ukrainan tilannetta koskevan päätöksen äänin 40-2-2.

Tammikuusta 2015 lähtien Ukrainan valtuuskunta ei ole voinut osallistua täysilukuisena yleiskokouksen toimintaan. Venäjällä vangittuna ollut Nadia Savtšenko valittiin Ukrainan parlamenttiin huhtikuussa 2014 ja on ollut Ukrainan valtuuskunnan jäsen tammikuusta 2015 lähtien. Hänet vangittiin kesäkuussa 2014 Itä-Ukrainassa, vietiin Venäjälle ja asetettiin siellä syytteeseen. Kansainvälinen yhteisö ja EN ovat vaatineet hänen vapauttamista. Maaliskuussa 2016 ministerikomitea hyväksyi päätöslauselman, jossa vaadittiin Savtšenkon vapauttamista humanitäärisiin syihin vedoten sekä Minskin sopimuksen toimeenpanoa.

Savtšenko oli edelleen vangittuna huhtikuussa 2016, jolloin yleiskokous keskusteli raportista *Humanitaariset huolet liittyen Ukrainan sodan aikana vangittuihin* (dok.14015). Istunnon yhteydessä järjestettiin poliittisen ja oikeudellisen komitean yhteinen kuulemistilaisuus Itä-Ukrainan konfliktin poliittisista ja ihmisoikeuksiin liittyvistä huolista. Tilaisuuteen osallistuivat ihmisoikeusvaltuutettu Muižnieks ja EN:n pääsihteerin Ukraina-erityisedustaja Christos Giakoumopoulos.

Raportissa todetaan, että Venäjän liitettyä Krimin itseensä ja sotatoimien alettua Luhanskin ja Donetskin alueilla, satojen ukrainalaisten sotilaiden ja siviilien on raportoitu tulleen vangituksi tai kaapatuiksi. Tarkkojen lukujen saaminen on vaikeaa koska heidän sukulaisensa pelkäävät usein ilmoituksen tekemistä ukrainalaisille viranomaisille. Vangittujen kerrotaan olevan epäinhimillisissä oloissa joutuen kärsimään kidutuksesta, häpäisystä, pakkotyöstä ja muista väkivallan muodoista. Raportti arvioi yhden Minskin sopimuksen keskeisen osan toteutumista: vankien vaihtoa sekä panttivankien ja laittomasti pidätettyjen henkilöiden vapauttamista. *Päätöslauselmassa 2112* (2016) yleiskokous kehottaa kaikkia jäsenmaita asettamaan pakotteita tekaistuilla syyteillä vangittujen ukrainalaisten sieppauksiin, pidätyksiin ja

tuomioihin osallistuneille henkilöille. Ukrainaa kehoitetaan tutkimaan tapauksia ja rankaisemaan laittomiin pidätyksiin syyllistyneitä henkilöitä. Yleiskokous ei usko, että Venäjän sotatoimien aikana siepattuihin henkilöihin liittyvää kiistaa voisi ratkaista ilman kaikkien osapuolten vahvaa sitoumusta sodan lopettamiseksi. Tästä syystä Ukrainaa, Venäjää ja separatistiryhmiä kehoitetaan lopettamaan kaikki sotatoimet Itä-Ukrainassa ja toimeenpanemaan välittömästi Minskin sopimus. Venäjän tulee vapauttaa kaikki Venäjällä ja Krimillä poliittisin motiivein vangitut ukrainalaiset. Erityistä huomiota osoitetaan vapautettujen henkilöiden ja heidän perheidensä tarpeille. Ukrainan viranomaisia kehoitetaan ratkaisemaan näiden lääketieteellistä, laillista ja sosiaalista tukea koskevat kiistat. Valtion tulisi myös tarjota taloudellista tukea vangittujen perheille. Kansainvälistä humanitaarista oikeutta sekä sotavankeihin ja siviileiden suojeluun liittyviä oikeuksia ja velvoitteita on kunnioitettava. Osapuolten on taattava kansainvälisille humanitaarisille järjestöille pääsy vangittujen luo.

EN:n ministerikomitealla on yhteistyöohjelma Ukrainan kanssa. *Suosituksessa 2090* (2016) yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa panostamaan uhrien psykologiseen tukeen ja edesauttamaan Euroopan kidutusvastaisen toimikunnan CPT:n mahdollisuuksia päästä valvomaan vankiloiden oloja sekä Venäjällä että Ukrainassa mukaan lukien Krimillä ja Ukrainan miehityksillä alueilla.

Nadia Savtšenko vapautettiin toukokuussa 2016 jonka jälkeen hän on osallistunut yleiskokouksen istuntoihin. Hän on yleiskokouksen siirtolais-, pakolais- ja evakkoasiainkomitean jäsen.

Lokakuussa yleiskokouksen käsittelyssä oli kaksi Ukrainaa koskevaa raporttia. Raportissa *Venäjän Ukrainaan kohdistuvan aggression poliittiset seuraukset* (dok.14130) muistutetaan, että yleiskokous ja ministerikomitea ovat tuominneet Ukrainan alueellisen koskemattomuuden loukkaukset. Venäjä-sanktioista huolimatta Krimin miehitys jatkuu, ja alueen ihmisoikeustilanne on heikentynyt. Raportissa tarkastellaan kehitystä Krimillä, kriisin sisäpoliittisia vaikutuksia ja uudistamistarpeita mm. oikeusjärjestelmän osalta. Lisäksi raportti nostaa esille kriisin laajemmat geopolittiset ulottuvuudet sekä sen vaikutukset yleiskokouksen toimintaan (eli Venäjän poissa-

olo). Raporttoija toteaa, että kriisi on seurausta toisaalta EU:n ja toisaalta Venäjän suhtautumisesta entisen Neuvostoliiton alueen kehitykseen ja on levinnyt Itä-Ukrainaan ja Donbasin alueelle. 9 000 kuolonuhria ja 21 500 haavoittunutta vaatinut Itä-Ukrainan tilanne uhkaa pitkittyä. Kriisi on myös kärjistänyt suurvaltasuhteet, lisännyt Venäjä-vastaisuutta ja vahvistanut Venäjän Aasiapolitiikkaa. Poliittinen ratkaisu edellyttää Venäjän osallistumista ja Minskin prosessin jatkumista. Ainoastaan demokraattinen Ukraina ja vahvat demokraattiset instituutiot ja rakenteet voivat estää ulkopuoliset hyökkäykset ja palauttaa rauhan.

Päätöslauselmassa 2132 (2016) yleiskokous tuomitsee Venäjän Krimin laittoman miehityksen, alueellisen koskemattomuuden loukkaukset ja näistä johtuvat ihmisoikeusloukkaukset. Venäjän tulee vetää joukkonsa Itä-Ukrainasta. Sotarikoksiin ja ihmisoikeusloukkauksiin syyllistyneet on asetettava syytteeseen. Duuman vaalien toimeenpano Krimillä oli kansainvälisten vaalistandardien vastaista. Donbasin paikallisvaalit on järjestettävä Ukrainan lainsäädännön ja kansainvälisten vaalistandardien mukaisesti. Etyjin SMM-mission liikkumisrajoitukset tuomitaan. Heikentynyt turvallisuustilanne ja Itä-Ukrainan väkivaltaisuuDET uhkaavat Minskin sopimuksen täytäntöönpanoa. Ukrainan on jatkettava demokratiareformeja, turvattava medianvapaus ja tehokkaammin torjuttava korruptiota. Näissä toimissa Ukrainan kannattaa noudattaa Venetsian toimikunnan suosituksia. Kriisin talousvaikutukset näkyvät sekä Ukrainassa, Venäjällä että laajemmin Euroopassa. Kansainvälisen yhteisön on jatkettava Venäjän painostamista, kunnes Ukrainan alueellinen koskemattomuus on palautettu. Parlamentaarikot pahoittelevat Venäjän päätöstä katkaista keskusteluyhteys yleiskokouksen kanssa. Yleiskokous on valmis ylläpitämään vuoropuhelua ja kehottaa Venäjää samaan. Tilanteen seuraamista jatketaan ja siihen palataan viimeistään lokakuussa 2017, tarvittaessa aikaisemmin.

Raportissa *Oikeuskeinoja ihmisoikeusloukkauksien selvittämiseksi Ukrainan hallinnan ulkopuolella olevilla maan alueilla* (dok.14139) viitataan EN:n ihmisoikeusvaltuutetun, EU:n, Etyjin Ukrainamission, YK:n ihmisoikeuksien Ukrainan monitorintimission ja kansalaisjärjestöjen raportteihin ihmisoikeustilanteesta Krimillä, Donetskissa ja Luhanskin alueilla. Ihmisoikeusloukkaukset ja

ihmisoikeuspuolustajien ja vähemmistöjen huono kohtelu jatkuvat. Nykytilanteessa vapaiden vaalien järjestäminen ei ole alueilla mahdollista, mikä estää Minskin sopimuksen täytäntöönpanon ja siten tulitauon rikkomista koskevien syytteiden esittäminen. Ukrainan menetettyä alueiden hallintaa ja Venäjän tukemien separatistien julistettua Luhanskin ja Donetskin tasavallat, Venäjä on kansainvälisen oikeuden mukaan vastuussa ihmisoikeussopimusvelvoitteiden noudattamisesta. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) on vastaanottanut 3 400 valitusta. Käsittely EIT:ssä edellyttää kuitenkin kaikkien kotimaan oikeusasteiden läpikäymistä mutta koska alueiden *de facto* viranomaisten tuomioistuimet eivät ole aitoja oikeusasteita, väestön oikeussuojaa ei toteudu. Molempien osapuolten viranomaisilla on vastuu ihmisoikeusloukkausten selvittämisestä. Ukrainan vuonna 2013 hyväksymän lakimuutoksen myötä kansainvälisellä rikostuomioistuimella (ICC) on oikeus tutkia sen alueella tapahtuvia sotarikoksia, vaikka maa ei vielä ole ratifioinut ICC:n perussopimusta. Oikeusvastuu- ja oikeussuojakysymyksen selvittäminen on monimutkaista, sillä siinä pitää huomioida alueiden tosiasiallinen tilanne.

Päätöslauselmassa 2133 (2016) Krimin, Donetskin ja Luhanskin alueiden ihmisoikeustilanteen olevan hälyttävä, eikä väestöllä ole tehokasta oikeussuojaa. Venäjän tukemien Donetskin ja Luhanskin tasavaltojen ”viranomaiset” eivät ole kansainvälisesti tunnustettuja eikä kansainvälisen oikeuden tai Ukrainan lain mukaisia. Miehitettyjä alueita kontrolloiva Venäjä on vastuussa väestön suojelusta, myös Krimillä. Useat kansainväliset järjestöt, kuten Etyjn SMM-missio ovat todistaneet ihmisoikeusloukkauksia Krimillä sekä Donbasin alueella. Krimin tataarit ovat erityisen haavoittuvaisia. Nykyolosuhteissa Minskin sopimuksen edellyttämiä vaaleja ei voi järjestää EIT:n edellyttämällä tavalla. Kaikkien osapuolten pitää osallistua MH17-lentokoneen turman rikostutkintaan.

4.7 Venäjä

Helmikuussa 2016 tuli kuluneeksi 20 vuotta Venäjän liittymisestä Euroopan neuvostoon. Venäjän parlamentin edustajat eivät kuitenkaan huhtikuun 2014 jälkeen ole osallistuneet yleiskokouksen toimintaan (ks. vuoden 2014 ja 2015 kertomukset).

Tilanne ei muuttunut vuoden 2016 aikana mutta vuoropuhelua on käyty johdon tasolla. Yleiskokouksen puheenjohtaja Agramunt osallistui toukokuussa IVY-maiden yleiskokouksen istuntoon Pietarissa ja kesäkuussa Mustamerenalueen maiden yleiskokouksen (PABSEC) istuntoon Moskovassa. Molempien istuntojen yhteydessä hän tapasi duuman puhemies Naryshkinin ja liittoneuvoston puhemies Valentina Matvienkon sekä Venäjän valtuuskunnan puheenjohtaja Aleksei Pushkovin. Naryshkin on IVY-maiden ja Matvienko PABSEC:n yleiskokouksen puheenjohtaja. Agramunt ja yleiskokouksen viiden poliittisten ryhmän puheenjohtajat vierailivat syyskuussa Moskovassa. Lisäksi Agramunt keskusteli Matvienkon kanssa EN-maiden puhemieskonferenssin yhteydessä 14.9.2016 Strasbourgissa.

Vastalauseena Venäjän Krimin niemimaan miehitykselle ja Venäjän toimille itä-Ukrainassa yleiskokous päätti ensimmäisen kerran huhtikuussa 2014 rajoittaa Venäjän parlamentaarikkovaltuuskunnan osallistumista yleiskokouksen toimintaan. Yleiskokous vahvisti päätöksen vuoden 2015 tammikuussa. Venäjän valtuuskunta ilmoitti molempien päätösten jälkeen, ettei se aio osallistua yleiskokouksen toimintaan rajoitetuilla osallistumisoikeuksilla. Tammikuussa 2016 duuman ja liittoneuvoston puhemiehet ilmoittivat yhteisellä kirjeellä, että Venäjä ei esitä valtuuskunnan valtakirjoja vuodelle 2016. Yleiskokous ei myöskään saanut kutsua tarkkailla duuman vaaleja syyskuussa 2016.

Huolimatta Venäjän päätöksestä olla osallistumatta yleiskokouksen toimintaan monitorointikomitea katsoo, että Venäjä on edelleen komitean työlliställä ja jatkaa tilanteen seuraamista. Komitea muistuttaa, että monitorointi perustuu Venäjän jäsenyyssitoumuksiin ja että monitoroinnin lopettamisesta ei voi yksipuolisesti päättää. Lokakuun komiteakokouksen jälkeen julkaistiin taustamuistio Venäjän demokraattisten instituutioiden toimivuudesta. Komitea ilmaisee lausunnossa vakavan huolen demokration heikentymisestä sekä mm. oppositioedustajiin ja ihmisoikeusaktivisteihin ja kansalaisjärjestöihin kohdistuvista toimita. Komitean raportoijat Theodora Bakoyannis (Kreikka, EPP) ja Liliane Maury Pasquier (Sveitsi, SOC) eivät ole voineet mandaattinsa puitteissa vierailla Venäjällä. Monitorointikomitea järjesti lokakuussa kuulemistilaisuuden venäläisten kan-

salaisjärjestöjen edustajien kanssa. Tilaisuuteen osallistuivat Alexander Cherkasov (Memorial Human Rights Centre), Rachel Denber (Human Rights Watch) ja John Dalhuisen (Amnesty International). Kokouksen jälkeen komitea julkisti taustamuistion demokraattisten instituutioiden toiminnasta Venäjällä.

Yleiskokouksen viimeisin kannanotto on kirjattu *päätöslauselmaan 2132* (2016). Siinä todetaan, että Venäjän täysipainoinen osallistuminen yleiskokouksen toimintaan voi toteutua, kun aikaisemmissa päätöslauselmissa esitetyt ehdot ovat täyttyneet.

Venetsian toimikunta julkaisi kesäkuussa kriittisen lausuntonsa Venäjän perustuslakimuutoksesta, jonka mukaan maan perustuslakituomioistuimelle annettiin toimivalta lausua kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteita tutkivien toimielinten, ml. EIT:n antamien tuomioiden yhdenmukaisuudesta Venäjän perustuslain kanssa. Samoin kesäkuussa valmistui lausunto Venäjän laista ulkomaisten ja kansainvälisten järjestöjen epätoivottavasta toiminnasta.

Venäjän päätös olla osallistumatta yleiskokouksen toimintaan 2016 ei ole vaikuttanut maan osallistumiseen ministerikomitean toimintaan. Venäjä on edelleen yksi järjestön kuudesta suurimmasta rahoittajamaasta. Venäjän osuus EN:n kokonaisbudjetista (442 255 900 €) on 32,8 miljoonaa euroa.

Yleiskokouksen ulkosuhteet

Yleiskokouksen ulkosuhteet muodostuvat yhteistyöstä demokratiakumppanimaiden, tarkkailijoiden ja muiden ei-jäsenmaiden kanssa sekä yhteistyöstä kansainvälisten järjestöjen kanssa.

5.1 Demokratiakumppanimaat

Yleiskokous on vuonna 2009 määritellyt yleiskokouksen demokratiakumppanuuden kriteerit. Status myönnettiin 2011 Marokolle ja Palestiinalle, vuonna 2014 Kirgisiassa ja kertomusvuonna Jordaniale.

Jordania

Jordanian parlamentin molempien kamarien puhemiehet toimittivat heinäkuussa 2013 maansa *parlamentin anomuksen päästä yleiskokouksen demokratiakumppaniksi*. Yleiskokous hyväksyi tammikuussa aihetta tutkivan *raportin* (dok.13936), jossa tarkastellaan Jordanian poliittista tilannetta ja uudistuksia suhteessa demokratiakumppanuuden ehtoihin ja myönsi Jordaniale demokratiakumppanuuden.

Kuningas Abdullah II on vuonna 1946 itsenäistyneen perustuslaillisen monarkian päämies. Kuninkaalla on laajat oikeudelliset valtuudet ja toimeenpanovaltaa. Hän nimittää pääministerin sekä maan parlamentin ylähuoneen jäsenet. Alahuoneen jäsenet valitaan vaaleissa. Vuoden 2010 jälkeen maassa on toteutettu useita EN:n kriteerejä täyttäviä uudistuksia. Jordanian kuninkaan alulle paneman uudistusohjelman seurauksena perustuslaki muutettiin ja kuninkaan, parlamentin ja hallituksen valtasuhteet tarkistettiin. Lisäksi perustettiin riippumaton perustuslakituomioistuin ja keskusvaalilautakunta. Uudistukset on toteutettu osittain yhteistyössä EN:n kanssa. EN ja EU ovat myös tukeneet hankkeita, joilla pyritään kehittämään oikeusjärjestelmää sekä tehokkaammin torjumaan korruptiota, rahanpesua ja verkko-rikollisuutta. Raportissa korostetaan lisäksi tarve edistää tasa-arvoa ja lasten oikeuksia sekä torjua ja

naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Syyrian kriisi on vaikeuttanut maan taloudellista kehitystä. Kahdeksan miljoonan asukkaan maassa on kaksi miljoonaa pakolaista Syyriasta, Egyptistä, Jemenistä ja Libanonista. 80 % maan alueesta on erämaata.

Demokratiakumppanuuden myöntämässä *päättöslauselmassaan 2086* (2016) yleiskokous edellyttää, että Jordania jatkaa uudistusohjelmaansa, johon molempien kamarien puhemiehet ovat sitoutuneet. Perustuslain ja muun lainsäädännön uudistuksilla tulisi vahvistaa parlamentin asemaa. Vuonna 2015 hyväksytty laki poliittisista puolueista luovat pohjan monipuoluejärjestelmälle mutta vaalijärjestelmää ja alue- ja paikallishallintoa on kehitettävä edelleen. Muita kehittämiskohteita ovat oikeuslaitoksen riippumattomuus, tasa-arvo sekä korruption ja syrjinnän torjunta. Yleiskokous edellyttää lisäksi, että kuolemantuomioita koskeva moratorio jatketaan ja että rikoslakia muutetaan. Vaalilakimuutos on myös tärkeä. Jordanian tulee liittyä EN:n keskeisiin sopimuksiin. Seurantareportti laaditaan kahden vuoden välein.

Yleiskokous lähetti 20.9.2016 valtuuskunnan tarkkailemaan parlamenttivaaleja. Suomen EN-valtuuskunnan jäsen *Anne Kalmari* (kesk) osallistui tarkkailuvaltuuskuntaan. Myös Euroopan unioni tarkkaili vaaleja.

Vuonna 2013 valitussa kaksikamarisessa parlamentissa oli kahdeksan blokin edustajia, muttei varsinaisia poliittisia puolueita. Syyskuussa 2016 järjestetyt vaalit olivat ennenaikaiset. Parlamenttivaalit piti alun perin järjestää tammikuussa 2017, mutta kansalaisten tyytymättömyys hallituksen toimintaan ja etenkin taloudenhoitoon sai kuninkaan reagoimaan. Hän hajotti parlamentin toukokuussa 2016. Maan perustuslain mukaan uudet vaalit pitää järjestää viimeistään neljä kuukautta parlamentin hajottamisen jälkeen.

Tarkkailijoiden alustavien arvioiden mukaan vaalitoimitus sujui hyvin siitäkin huolimatta, että vaalilakia ja vaalitapaa on muutettu vasta tämän vuoden aikana. Suurimmat ongelmat liittyivät

kuitenkin juuri vaalilain tulkintaan. Esimerkiksi kampanjointia koskevia säädöksiä tulee selkiyttää, sillä tarkkailijat huomasivat kampanjoinnin jatkuvan vielä vaalipäivänä ja aina äänestyspaikoille asti. Vaalipäivä oli rauhallinen mutta paikallisesti esiintyi rauhattomuutta ja jopa kuolemaan johtanutta väkivaltaa. Jordanian vaaleissa puolueet ovat vähemmistössä ja äänestäjät valitsevat ehdokkaansa usein heimokulttuurin perusteella. Uudella suhteellisella vaalitavalla haluttiin puuttua tähän ja se onnistui osittain. Nykyinen vaalipiirien jaottelu johtaa kuitenkin siihen, että kaupungit ovat parlamentissa aliedustettuja ja maaseutu yliedustettu. Ääntenlaskenta sujui hyvin ja videokameroin taattu avoimuus sai tarkkailijoilta kiitosta. Taulukoinnissa havaittiin pieniä puutteita. Myös vaalisaalisuutta kunnioitettiin kiitettävästi. Äänestysmetodin toimivuutta tulisi myös pohtia, sillä käytössä oleva vihkonen ei ole kaikista käytännöllisin äänestyslipuke.

Listavaalit ovat myös edesauttaneet ehdokaskunnan monipuolistamista ja joillakin alueilla muslimit ja kristityt asettivat ehdokkaita samoille listoille. Vaaliboikottinsa lopettanut Muslimivieskunnan puolue Islamic Action Front (IAF) sai 15 paikkaa.

Parlamenttiin valittiin ennätykselliset 20 naista. Tulos oli yllättävä, vaikka vaaleissa oli ehdolla 252 naisehdokasta. Vuodesta 2003 voimassa ollut naiskiintiö (15 paikkaa) on auttanut jordanialaisia hyväksymään naiset päätöksentekijöinä ja naisedustajat ovat edistäneet sukupuolten välistä tasa-arvoa Jordaniassa. Erittäin alhainen äänestysprosentti (36 %) kuitenkin osoittaa, etteivät vaalit jaksaneet kiinnostaa jordanialaisia, sillä moni vaikeaan taloustilanteeseen kyllästynyt jordanialainen kokee, ettei parlamentissa saada mitään aikaiseksi.

Palestiina

Yleiskokous keskusteli huhtikuussa *Palestiinan kansalliskokouksen demokratiakumppanuudesta*. Raportti (dok.14002) tarkastelee Palestiinan kehitystä sekä kansalliskokouksen (PNC) vuonna 2011 hyväksymien sitoumusten toteutumista. Palestiinalaiset ovat hyödyntäneet täysimääräisesti mahdollisuutensa osallistua EN:n toimintaan, ja tämä on mahdollistanut tiedonsaannin poliittisesta kehityksestä Palestiinassa, mutta EN:n asiantuntemuksen hyö-

dyntäminen demokraattisten uudistusten toteuttamiseksi palestiinalaisalueilla ei ole tuottanut käytännön tuloksia.

Länsiranta on yleisesti ottaen vapaa ja moniarvoinen. Kansalaisjärjestöjen katsotaan olevan vahvoja ja lehdistön vapaa, vaikkakin turvallisuusjoukkojen on raportoitu ahdistelleen toimittajia. Gazasta lehdistönvapaus puuttuu. Haastatellut palestiinalaislähteet olivat huolissaan väkivallan lisääntymisestä etenkin Al Aqsa –moskeijan ympäristössä. Yleiskokous huomioi pyrkimykset edistää naisten osallistumista politiikkaan ja julkiseen elämään, vastustaa sukupuolisyriintä ja lisätä sukupuolten välistä tasa-arvoa, mutta esittää huolensa raporteista, joiden mukaan naisiin kohdistuva väkivalta on yhä vakava ongelma. Gazan tuomioistuimet jakavat yhä kuolemantuomioita ja Hamas jatkaa laittomia teloituksia.

Yleiskokous toistaa tukensa kahden valtion ratkaisulle ja Israelin valtion harjoittaman laittoman miehityksen lopettamiseksi sekä tuomitsee käynnissä olevat laittomien siirtokuntien rakentamiset palestiinalaisalueilla. PNC:tä ei ole vielä uudistettu demokraattisesti valituksi elimeksi, eikä lakiasäätävä neuvosto (PLC) ole pystynyt hoitamaan tehtävänsä. Kansalaisjärjestöjen edustajat ovat esittäneet huolensa vallan keskittymisestä presidentille. Jo pitkään odotettuja parlamentti- ja presidentinvaaleja ei ole vielä käynnistetty. Suurin osa palestiinalaisista ei osallistunut edellisiin vaaleihin 2006, ja näin ollen tuolloin valitut edustajat eivät enää edusta valitsijakuntaa. Euroopan tulisi valmistautua tunnustamaan vaalitulos, ja ottaa näkyvämpi rooli alueella. Nuoret suhtautuvat tulevaisuuteen myönteisemmin, mutta muutostahti on liian hidas. Nuorisotyöttömyys on 30 %. Sekä nais- että nuorisojärjestöt valittivat viestinnän puutetta poliitikoilta kansalaisille koskien poliittista agenda ja Palestiinan rakentamista.

Päätöslauselmassaan 2105 (2016) yleiskokous toteaa, että Palestiinan demokratiakumppanuuspäätöksen sisältämät uudistusedellytykset eivät ole toteutuneet. Länsirannan ja Gazan väliset erimielisyydet sekä Israelin miehitys estävät tarvittavat demokratia uudistukset, eikä neuvottelutilanne ole juurikaan edistynyt. Parlamentti- ja presidentinvaaleja tulisi järjestää viipymättä ja kansallisen neuvoston roolia demokraattisesti valittuna elimenä sekä lakiasäätävän neuvoston roolia

tulisi vahvistaa. Gazassa toteutettuja kuolemantuomioita pitää lopettaa. Palestiinan valtuuskunta saa kiitosta aktiivisuudestaan mutta Palestiinan tulee toimia aktiivisemmin uudistusten toteuttamiseksi yhteistyössä EN:n toimielinten kanssa.

Marokko

Marokko on ollut yleiskokouksen demokratia-kumppanimaa vuodesta 2011. Viimeisin kumppanuutta arvioiva raportti käsiteltiin yleiskokouksessa vuonna 2015. Kertomusvuonna yleiskokous tarkkaili Marokossa 7.10.2016 pidettyjä parlamenttivaaleja.

Vaaleissa pääministeri Abdelilah Benkiranen puolue vei voiton 125 paikalla. Toiseksi sijoittunut PAM sai 102 paikkaa. Vaaleja edeltävä tilanne Marokossa oli jännitteinen, mutta tarkkailijoiden arvio vaaleista on myönteinen. Vaalitoimitus hoidettiin ammattimaisesti ja prosessi oli läpinäkyvä. Vastikään uudistettu vaalilainsäädäntö on toimiva, vaikka pieniä puutteita edelleen esiintyy. Vaalilakimuutoksissa Marokon tulisi kääntyä Venetsian toimikunnan puoleen. Uudistetun vaalilain myötä myös naisten osuus lisääntyi vaalilistoilla. Tämä myönteinen kehitys sai kiitosta, vaikka naisten osuutta edistävä lakikohta lisättiin vaalilakiin varsin myöhäisessä vaiheessa. Alhainen äänestysprosentti (43 %) on suuri huolenaihe ja puolueiden tulisi julkistaa ohjelmiaan aiemmin. Tyhjiä protestiäänä oli vajaa 10%. Myös rekisteröintikäytäntöjä tulisi selkiyttää. Vaalivilpisyttöksiä esiintyi, mutta tarkkailuvaltuuskunta ei niitä havainnut. Marokon tulisi harkita myös keskusvaalilautakunnan perustamista.

5.2 Valko-Venäjä

Euroopan neuvoston yhteistyö Valko-Venäjän kanssa perustuu tavoitteeseen, että maa liittyisi tulevaisuudessa järjestöön. Tällä hetkellä EN panostaa ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen vahvistamiseen Valko-Venäjällä. Maa on liittynyt kymmeneen EN:n yleissopimukseen ja osallistuu useaan hallituksen väliin komiteaan. Presidentti Lukašenka on viime vuosina pyrkinyt lähentymään Eurooppaan ja osoituksena siitä hän vapautti useita poliittisia vankeja ennen viime vuoden presidentinvaaleja. Se johti EU:n Valko-Venäjälle asettamien pakotteiden purkamiseen.

Suurin este EN:n ja Valko-Venäjän lähentymisen tiellä on maassa käytettävä kuolemanrangaistus. Valko-Venäjä on ainoa Euroopan maa, jossa kuolemanrangaistus on voimassa. Vuoden 2016 aikana maassa pantiin täytäntöön peräti viisi kuolemantuomiota. Yleiskokouksen Valko-Venäjä-raporttija Andrea Rigoni (Italia, ALDE) tuomitsi teloitukset ja totesi, että oikeus elämään on perustavanlaatuinen ihmisoikeus. Sitä loukaamalla Valko-Venäjä ei ainakaan edistä suhteitaan Euroopan neuvostoon. Teloitukset osoittavat, ettei maa ole edistynyt kuolemantuomion poistamisessa, eikä se anna hyvää kuvaa maan tahdosta kehittyä ihmisoikeuksien alalla. Maan perustuslaki sallii kuolemantuomioiden toimeenpanoa koskevan moratorion asettamisen ja se pitäisi ottaa käyttöön viipymättä.

Yleiskokous ei saanut kutsua tarkkailla vuoden 2012 parlamenttivaaleja mutta kertomusvuonna tilanne oli toinen. Valko-Venäjällä järjestettiin parlamenttivaalit 11.9.2016. EN:n tarkkailuraportissa todetaan, että vaikka vaalitoimitus sujui teknisesti hyvin, on vaalijärjestelmässä ja -laissa edelleen suuria puutteita, jotka estävät vapaiden vaalien toteutumisen. Vaalilaki rajoittaa poliittisia oikeuksia ja sananvapautta ja mediaympäristö on puolueellinen. Kampanjointi oli vaisua ja miltei näkymätöntä. Äänestysprosentti 74,32 % oli alhaisin 25 vuoteen. Vaalilautakunnan toiminta oli tehokasta, mutta ei puolueetonta. Vaalipäivä oli rauhallinen. Vaalit eivät kuitenkaan rajoitu vaalipäivään, eikä äänestäjillä ollut aitoa mahdollisuutta valita vapaasti ehdokkaansa. Kahden oppositioedustajan valinta parlamenttiin tapahtui Lukašenkan tiukassa kontrollissa. Ääntenlaskennassa ja taulukoinnissa esiintyi ajoittain vakavia puutteita. Demokratian toteuttamiseksi maan on panostettava kokonaisvaltaiseen vaalilaki- ja vaalitapaudistukseen.

5.3 Kosovo

Yleiskokouksen yhteistyö Kosovon kanssa edistyi kertomusvuonna askeleella, mutta jäsenyys ei ole vielä näköpiirissä. Kosovo on Venetsian toimikunnan ja EN:n kehityspankin jäsen. Serbia on vastustanut maan jäsenyyttä mm. Unescossa. Serbian ja Kosovon välinen jatkuva rakentava vuoropuhelu on edellytys maiden Eurooppa-integraatiolle.

Serbian liittovaltion eteläinen osavaltio Kosovo itsenäistyi vuonna 2008. 34 EN:n 47. jäsenmaasta on vuoden 2016 loppuun mennessä tunnustanut Kosovon (Suomi 2008). EN on omaksunut neutraalin kannan maan itsenäistymisen jälkeen. Kosovolla ei ole muodollista asemaa EN:ssa mutta vuoropuhelu Kosovon viranomaisten kanssa on tiivistynyt. Kosovo ei ole myöskään Etyjin jäsen.

Tammikuussa keskusteltiin *Kosovon tilanteesta ja Euroopan neuvoston roolista* (dok.13939). Raportissa tarkastellaan maan demokraattisten instituutioiden kehitystä, ihmisoikeustilannetta ja vähemmistöjen asemaa. Raportitotat toteavat, että sisäpoliittiset kiistat ja poliittisten osapuolten rakentavan dialogin puuttuminen ovat hidastaneet lainsäädäntöuudistuksia. *Päätöslauselmassa 2094 (2016)* yleiskokous esittää lukuisia konkreettisia toimenpiteitä mm. oikeusvaltioperiaatteen vahvistamiseksi, korruption kitkemiseksi kaikilla hallinnon aloilla sekä työttömyyden vähentämiseksi. Huoli etnisten ryhmien välisten kiistojen jatkumisesta on suuri ja viranomaisten pitää tuomita väkivallan käyttöä. Yleiskokous katsoo, että toimenpiteet väestöryhmien välisen luottamuksen edistämiseksi on tehostettava ja mm. syrjinnänvastaista lakia on tarkistettava. Hallitus- ja oppositiopuolueiden väliseen rakentavaan poliittiseen vuoropuheluun on panostettava enemmän. EU:n hankkeet Kosovon ja Serbian välisen vuoropuhelun edistämiseksi saa kiitosta. UNMIK:n yhteistyötä mm. Interpolin ja Europolin kanssa on lisättävä. Yleiskokous katsoo lisäksi, että on tehostettava yhteistyötä EN:n asiantuntijoiden kuten Venetsian toimikunnan, kidutuksen vastaisen komitean CPT:n, GRETA:n ja vähemmistöpuitesopimuksen toimikunnan kanssa.

Yleiskokous päättää laajentaa vuoropuhelua Kosovon parlamentin asettaman valtuuskunnan kanssa, jossa tulee olla sekä enemmistön että opposition ja vähemmistöryhmien edustajia. Uusi määräys astuu voimaan vuoden 2017 alussa.

5.4 Kansainväliset järjestöt

OECD

Yleiskokous toimii OECD:n parlamentaarisena ulottuvuutena ja poliittinen komitea laatii kahden vuoden välein raportin järjestön toiminnas-

ta, joka käsitellään laajennetussa kokoonpanossa täysistunnossa. Se tarkoittaa, että täysituntoon osallistuivat myös EN:n ministerikomitean tarkkailijajäsen Japani ja yleiskokouksen tarkkailijat Kanada ja Meksiko. Kertomusvuonna keskusteltiin OECD:n omasta vuosikertomuksesta, joka esitettiin yleiskokoukselle järjestön varapääsihteerin Mari Kiviniemen toimesta. Raportti sisältää katsauksen maailman taloustilanteesta ja siinä pohditaan etenkin, miten tuottavuutta voidaan parantaa lisäämättä eriarvoistumista. Siihen tarvitaan oikeudenmukaisia verokäytäntöjä ja korruption kitkemistä. Kasvutavoitteiden pitää olla sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäviä. OECD:llä on 35 jäsenmaata, joista uusimmat ovat Latvia, Liettua, Kroatia ja Kolumbia. Venäjän jäsenyysprosessi jäädettiin elokuussa 2014. Vuodesta 2008 OECD on järjestänyt parlamentaarikkopäiviä, joiden tämän vuoden teema koski puolue- ja vaalirahoitusta.

Euroopan unioni

Euroopan neuvoston ja Euroopan unionin yhteistyöllä on pitkät perinteet. 1990-luvun alussa työhön osallistui järjestöjen puheenjohtajat ja pääsihteerit mutta vuodesta 2007 työtä ohjataan ns. yhteistyöpöytäkirjan (Memorandum of Understanding) pohjalta. Yli puolet EN:n 47 jäsenmaasta ovat myös jäseniä EU:ssa. EU:n pysyvä edustaja Strasbourgissa on suomalainen Jari Vilén ja EU:n osuus EN:n budjetista on n. 6 %. EU:n liittymistä Euroopan ihmisoikeussopimukseen on valmisteltu monen vuoden ajan, mutta tilanne ei ole edennyt kertomusvuoden aikana.

Euroopan unionin presidentti Jean-Claude Juncker piti puheenvuoron huhtikuun täysistunnossa. Hän viittasi puheessaan, laatimaansa raporttiin vuodelta 2006 EN:n ja EU:n yhteistyön kehittämiseksi. Järjestöt toimivat yhdessä ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen sekä vakauden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden puolesta. EIT ja EU:n tuomioistuimet takaavat yhdessä ihmisoikeuksien kunnioittamisen. Kaikkien maiden on noudatettava EIT:n päätöksiä. EU rahoittaa EN:n hankkeita myös kolmansissa maissa. Juncker totesi myös, että pakolaiskriisi ja terrorismi ovat tuoneet järjestöille uusia haasteita. Pakolaisia ei kuitenkaan tarvitse pelätä. Hän muistutti, että EU-Turkki-sopimuksen myötä Turkista Kreikkaan saapuvien pakolaisten määrä on

vähentynyt ja Turkin vastaanottovalmiudet ovat parantuneet. Turkin viisumivapaus edellyttää kuitenkin EU:n asettamien ehtojen täyttämistä. Terrorismin torjumiseksi tiedustelupalvelujen välistä yhteistyötä on parannettava ja rajayhteistyötä on kehitettävä. EU:n tavoitteena on edelleen liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen.

EUROOPAN NEUVOSTON SUOMEN VALTUUSKUNTA
VUONNA 2016

Puheenjohtaja
Maria GUZENINA
(sd)

Varapuheenjohtaja
Sirkka-Liisa ANTILA
(kesk)

JÄSENET

Anne KALMARI
(kesk)

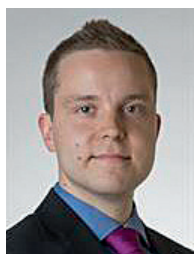

Tom PACKALÉN
(ps)

Jaana PELKONEN
(kok)

VARAJÄSENET

Petri HONKONEN
(kesk)

Susanna HUOVINEN
(sd)

Anne
LOUHELAINEN
(ps)

Olli-Poika
PARVIAINEN
(vihr)

Sinuhe
WALLINHEIMO
(kok)

SIHTEERISTÖ

Gunilla CARLANDER, kansainvälisten asiain neuvos,
valtuuskunnan sihteeri
Maria FAGERHOLM, kansainvälisten asiain sihteeri,
valtuuskunnan apulaissihteeri
Katja NOLVI, osastosihteeri,
valtuuskunnan avustaja

EUROOPAN NEUVOSTON SUOMEN VALTUUSKUNTA
JÄSENYYDET KOMITEOISSA VUONNA 2016

Pysyvä komitea <i>Standing Committee</i>	Maria GUZENINA, varapuheenjohtaja Sirkka-Liisa ANTTILA, varajäsen
Poliittinen komitea <i>Committee on Political Affairs and Democracy</i>	Maria GUZENINA, varapuheenjohtaja Anne KALMARI, varajäsen
Lähi-itää käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on the Middle East</i>	Maria GUZENINA, jäsen
EN:n ulkosuhteita käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on External Relations</i>	Maria GUZENINA, jäsen
OECD ja EBRD suhteita käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on relations with the OECD and the EBRD</i>	Anne KALMARI, jäsen
Oikeudellisten ja ihmisoikeusasiain komitea <i>Committee on Legal Affairs and Human Rights</i>	Sirkka-Liisa ANTTILA, jäsen Tom PACKALÉN, varajäsen
Ihmisoikeus-alakomitea <i>Sub-Committee on Human Rights</i>	-
Rikollisuutta ja terrorismin vastaista toimintaa käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on Crime Problems and Fight Against terrorism</i>	Tom PACKALÉN, jäsen
Strasbourgin tuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanoa pohtiva alakomitea <i>Sub-Committee on the implementation of Strasbourg Court judgements</i>	-
Ihmisoikeustuomioistuimen tuomarien valintaa käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on the Election of Judges to the ECHR</i>	-
Sosiaali-, terveysasiain- ja kestävän kehityksen komitea <i>Committee on Social Affairs, Health and Sustainable Development</i>	Anne KALMARI, jäsen Anne LOUHELAINEN, varajäsen
Sosiaalinen peruskirja-alakomitea <i>Sub-Committee on the European Social Charter</i>	-
Ympäristö- ja energia-alakomitea <i>Sub-Committee on Environment and Energy</i>	Anne KALMARI, jäsen
Yleisen terveyden alakomitea <i>Sub-Committee on Public Health</i>	Anne LOUHELAINEN, jäsen

Eurooppa-palkinto alakomitea <i>Sub-Committee on Europe Prize</i>	-
Siirtolais-, pakolais- ja evakkoasiainkomitea <i>Committee on Migration, Refugees and Displaced persons</i>	Tom PACKALÉN, jäsen Susanna HUOVINEN, varajäsen
Väestö-alakomitea <i>Sub-Committee on Population</i>	Susanna HUOVINEN, jäsen
Kotouttamisasiain alakomitea <i>Sub-Committee on Integration</i>	Susanna HUOVINEN, jäsen
Ulkoeurooppalaisten lähtö- ja läpikulkumaiden kanssa tapahtuvan yhteistyön alakomitea <i>Sub-Committee on Cooperation with non-European Countries of Origin and Transit</i>	Tom PACKALÉN, jäsen
Kulttuuri-, tiede-, koulutus- ja mediakomitea <i>Committee on Culture, Science and Education</i>	Sinuhe WALLINHEIMO, jäsen Petri HONKONEN, varajäsen
Kulttuurin, monimuotoisuuden ja perinnön alakomitea <i>Sub-Committee on Culture, Diversity and Heritage</i>	-
Media- ja tietoyhteiskunta-alakomitea <i>Sub-Committee on Media and Information Society</i>	Petri HONKONEN, jäsen
Nuoriso-, koulutus- ja urheiluasiain alakomitea <i>Sub-Committee on Education, Youth and Sport</i>	Sinuhe WALLINHEIMO, jäsen
Tasa-arvoasiain- ja syrjinnänvastainen komitea <i>Committee on Equality and Non-discrimination</i>	Jaana PELKONEN, jäsen Olli-Poika PARVIAINEN, varajäsen
Sukupuolten välistä tasa-arvoa pohtiva alakomitea <i>Sub-Committee on Gender Equality</i>	Jaana PELKONEN, jäsen
Vähemmistöoikeuksia pohtiva alakomitea <i>Sub-Committee on Rights of Minorities</i>	Olli-Poika PARVIAINEN, jäsen
Vammaisuutta ja yhdenvertaisuutta pohtiva alakomitea <i>Sub-Committee on Disability and Inclusion</i>	Olli-Poika PARVIAINEN, jäsen
Menettelytapasääntökomitea <i>Committee on Rules of Procedure and Immunities</i>	-
Jäsenmaiden jäsenyysvelvoitteiden valvontakomitea <i>Honouring of Obligations and Commitments by Member States</i>	Maria GUZENINA (SOC) jäsen Sirkka-Liisa ANTTILA (ALDE), jäsen

EUROOPAN NEUVOSTON PARLAMENTAARISEN YLEISKOKOUKSEN VUONNA 2016 HYVÄKSYMÄT ASIAKIRJAT

3.1 Päätöslauselmat

Päätöslauselma ilmaisee yleiskokouksen jostakin asiakysymyksestä tekemän päätöksen, jonka yleiskokous on toimivaltainen panemaan täytäntöön, tai yleiskokouksen kannan, josta se yksin on vastuussa.

- Päätöslauselma 2085 (2016) Azerbaidžanin raja-alueiden asukkaat jätetään tahallisesti ilman vettä (dok.13931)
- Päätöslauselma 2086 (2016) Jordanian anomusliittyy PACE:n demokratiakumppanimaaksi (dok.13936)
- Päätöslauselma 2087 (2016) Parlamentaarikoihin kohdistuvat sanktiot (dok.13944)
- Päätöslauselma 2088 (2016) Välimeri: Pääväylä laittomalle maahanmuutolle (dok.13942)
- Päätöslauselma 2089 (2016) Maahanmuutto ja järjestäytynyt rikollisuus (dok.13941)
- Päätöslauselma 2090 (2016) Terrorismin torjuminen EN:n standardien ja arvojen mukaisesti (dok.13958)
- Päätöslauselma 2091 (2016) Vierastaistelijat Syyriassa ja Irakissa (dok.13937)
- Päätöslauselma 2092 (2016) Moldovan valtuuskunnan valtakirjoista (2016) (dok.13962)
- Päätöslauselma 2093 (2016) Viimeaikaiset naisiin kohdistuvat hyökkäykset: tarve rehelliselle raportoinnille ja kokonaisvaltaiselle ratkaisulle (dok.13961)
- Päätöslauselma 2094 (2016) Kosovon tilanne ja Euroopan neuvoston rooli (dok.13939)
- Päätöslauselma 2095 (2016) Ihmisoikeuspuolustajien suojelun vahvistaminen EN:n jäsenmaissa (dok.13943)
- Päätöslauselma 2096 (2016) Miten estää epäasialliset rajoitukset kansalaisjärjestötoimintaan Euroopassa? (dok.13940)
- Päätöslauselma 2097 (2016) Kouluun pääsy ja koulutuksen saatavuus kaikille lapsille (dok.13934)
- Päätöslauselma 2098 (2016) Oikeuslaitoksen korruptio: kiireellinen tarve implementoida yleiskokouksen ehdotukset (dok.13824)
- Päätöslauselma 2099 (2016) Tarve kitkeä lasten kansalaisuudettomuutta (dok.13985)
- Päätöslauselma 2100 (2016) Euroopan kirjastot ja museot muutosvaiheessa (dok.13984)
- Päätöslauselma 2101 (2016) Naisiin kohdistuvien väkivaltatapauksien systemaattinen tilastointi (dok.13988)
- Päätöslauselma 2102 (2016) Muutoksia yleiskokouksen menettelytapasääntöihin (dok.13986)
- Päätöslauselma 2103 (2016) Lasten radikalisoinnin ehkäiseminen perimmäisten syiden kitkemisellä (dok.14010)
- Päätöslauselma 2104 (2016) Toimiminen demokraattisen kansalaisuuden pätevyyskehysten puolesta (dok.13992)
- Päätöslauselma 2105 (2016) Palestiinan kansalliskokouksen demokratiakumppanuuden arviointi (dok.14002)
- Päätöslauselma 2106 (2016) Uudistettu sitoumus antisemitismin vastaiseen kamppailuun Euroopassa (dok.14008)
- Päätöslauselma 2107 (2016) Vahvempi eurooppalainen vastaus Syyrian pakolaiskriisiin (dok.14014)
- Päätöslauselma 2108 (2016) Pakolaisten ja maahanmuuttajien ihmisoikeudet – tilanne Länsi-Balkanilla (dok.14013)
- Päätöslauselma 2109 (2016) Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden tilanne EU-Turkki -sopimuksen myötä
- Päätöslauselma 2110 (2016) Immateriaalioikeudet digitaalisessa aikakaudessa (dok.14009)

- Päätöslauselma 2111 (2016) Naisten poliittisen osallistumisen lisäämiseksi laadittujen toimenpiteiden arviointi (dok.14011)
- Päätöslauselma 2112 (2016) Humanitaarinen huoli liittyen Ukrainan sodassa vangittuihin henkilöihin (dok.14015)
- Päätöslauselma 2113 (2016) Brysselin iskujen jälkeen: tarve puuttua turvallisuuspuutteisiin ja panostaa terrorisminvastaiseen yhteistyöhön (dok.14031)
- Päätöslauselma 2114 (2016) Kansainvälisten kansanterveydellisten hätätilanteiden käsittely (dok.14012)
- Päätöslauselma 2115 (2016) Pakotettu maahanmuutto: uusi haaste (dok.13983)
- Päätöslauselma 2116 (2016) Kiireellinen tarve estää ihmisoikeusloukkauksia rauhanomaisten mielenosoitusten yhteydessä (dok.14060)
- Päätöslauselma 2117 (2016) Kaupunkien välisen yhteistyön edistäminen kulttuurialalla (dok.13995)
- Päätöslauselma 2118 (2016) Pakolaiset Kreikassa: haasteet ja riskit – eurooppalainen vastuu (dok.14082)
- Päätöslauselma 2119 (2016) Lasten yliseksualisointi (dok.14080)
- Päätöslauselma 2120 (2016) Naiset puolustusvoimissa: tasa-arvon edistäminen ja sukupuoleen liittyvän väkivallan kitkeminen (dok.14073)
- Päätöslauselma 2121 (2016) Turkin demokraattisten instituutioiden toiminta (dok.14078)
- Päätöslauselma 2122 (2016) Hallinnollinen vapaudenriisto (dok.14079)
- Päätöslauselma 2123 (2016) Kulttuuri ja demokratia (dok.14070)
- Päätöslauselma 2124 (2016) Maahanmuuttaja- ja diasporayhteisöjen koulutukselliset ja kulttuuriset verkostot (dok.14069)
- Päätöslauselma 2125 (2016) Läpinäkyvyys ja avoimuus eurooppalaisissa instituutioissa (dok.14075)
- Päätöslauselma 2126 (2016) Parlamentaarisen yleiskokouksen jäsenten mandaatti (dok.14077)
- Päätöslauselma 2127 (2016) Parlamentaarinen koskemattomuus: parlamentaarisen yleiskokouksen jäsenien etuuksien ja koskemattomuuksien laajuuden haastaminen (dok.14076)
- Päätöslauselma 2128 (2016) Maahanmuuttajiin kohdistuva väkivalta (dok.14066)
- Päätöslauselma 2129 (2016) Liikenneturvallisuus Euroopassa julkisen terveyden prioriteettina (dok.14081)
- Päätöslauselma 2130 (2016) ”Panama papers” -opetukset fiskaalisen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden varmistamiseksi (dok.14141)
- Päätöslauselma 2131 (2016) Urheilua kaikille: silta tasa-arvolle, kotouttamiselle ja yhteiskunnalliselle osallisuudelle (dok.14127)
- Päätöslauselma 2132 (2016) Ukrainan konfliktin poliittiset seuraukset (dok.14130)
- Päätöslauselma 2133 (2016) Oikeuskeinoja ihmisoikeusloukkauksien selvittämiseksi Ukrainan hallinnan ulkopuolella olevilla maan alueilla (dok.14139)
- Päätöslauselma 2134 (2016) Yhteistyö Kansainvälisen rikostuomioistuimen ICC:n kanssa: tuetaan konkreettista ja laajennettua sitoumusta (dok.14136)
- Päätöslauselma 2135 (2016) Naisten sukupuolielinten silpominen Euroopassa (dok.14135)
- Päätöslauselma 2136 (2016) Yksintulleiden alaikäisten suojelun harmonisointi Euroopassa (dok.14142)
- Päätöslauselma 2137 (2016) Euroopan väestödynamiikan vaikutukset maahanmuuttopolitiikkaan (dok.14143)
- Päätöslauselma 2138 (2016) Aleppon tilanne (dok.14197)
- Päätöslauselma 2139 (2016) Terveystilanteen huollon saatavuuden varmistaminen kaikille lapsille Euroopassa (dok.14194)
- Päätöslauselma 2140 (2016) Epätavanomaisten hiilivetyjen tutkiminen ja hyödyntäminen Euroopassa (dok.14196)

3.2 Suositukset

Suositus tarkoittaa esitystä, jonka yleiskokous tekee ministerikomitealle ja jonka täytäntöönpano ei kuulu yleiskokouksen vaan hallitusten toimivaltaan.

Suositus 2083 (2016)	Parlamentaarikoihin kohdistuvat sanktiot (dok.13944)
Suositus 2084 (2016)	Vierastaistelijat Syyriassa ja Irakissa (dok.13937)
Suositus 2085 (2016)	Ihmisoikeuspuolustajien suojelun vahvistaminen EN:n jäsenmaissa (dok.13943)
Suositus 2086 (2016)	Miten estää epäasialliset rajoitukset kansalaisjärjestötoimintaan Euroopassa? (dok.13940)
Suositus 2087 (2016)	Oikeuslaitoksen korruptio: kiireellinen tarve implementoida yleiskokouksen ehdotukset (dok.13824)
Suositus 2088 (2016)	Toimiminen demokraattisen kansalaisuuden pätevyyskehysten puolesta (dok.13992)
Suositus 2089 (2016)	Immateriaalioikeudet digitaalisessa aikakaudessa (dok.14009)
Suositus 2090 (2016)	Humanitaarinen huoli liittyen Ukrainan sodassa vangittuihin henkilöihin (dok.14015)
Suositus 2091 (2016)	Vastalause psykologista pakkohoitoa koskevalle EN:n oikeudelliselle työkalulle (dok.14007)
Suositus 2092 (2016)	Lasten yliseksualisointi (dok.14080)
Suositus 2093 (2016)	Kulttuuri ja demokratia (dok.14070)
Suositus 2094 (2016)	Läpinäkyvyys ja avoimuus eurooppalaisissa instituutioissa (dok.14075)
Suositus 2095 (2016)	Parlamentaarinen koskemattomuus: parlamentaarisen yleiskokouksen jäsenien etuuskien ja koskemattomuuksien laajuuden haastaminen (dok.14076)
Suositus 2096 (2016)	Aleppon tilanne (dok.14197)

3.3 Lausunnot

Lausunto 291 (2016)	Lisäpöytäkirjaluonnos eurooppalaiseen maisemayleissopimukseen (dok.13916)
Lausunto 292 (2016)	Luonnos uudistetuksi eurooppalaiseksi yleissopimukseksi elokuvien yhteistuotannosta (dok.13987)

EUROOPAN NEUVOSTON PARLAMENTAARISEN YLEISKOKOUKSEN
ERITYISVIERAAT VUONNA 2016

Valtioiden edustajat

Daniel MITOV, Bulgarian ulkoministeri*	25.1.2016
Rosen PLEVNELIEV, Bulgarian presidentti	26.1.2016
Lorella STEFANELLI, San Marinon valtionpäämies	27.1.2016
Nicola RENZI, San Marinon valtionpäämies	27.1.2016
Ahmet DAVUTOĞLU, Turkin pääministeri	19.4.2016
Heinz FISCHER, Itävallan presidentti	20.4.2016
José Manuel GARCÍA-MARGALLO, Espanjan ulko- ja yhteistyöministeri	20.4.2016
Daniel MITOV, Bulgarian ulkoministeri*	20.4.2016
Gjorgi KVIRIKASHVILI, Georgian pääministeri	21.4.2016
Ioannis MOUZALAS, Kreikan varamaahanmuuttoministeri	21.6.2016
Marina KALJURAND, Viron ulkoministeri*	21.6.2016
Taavi RÕIVAS, Viron pääministeri	22.6.2016
Aleksis TSIPRAS, Kreikan pääministeri	22.6.2016
François HOLLANDE, Ranskan presidentti	11.10.2016
Jürgen LIGI, Viron ulkoministeri*	11.10.2016
Mevlüt ÇAVUŞOĞLU, Turkin ulkoministeri	12.10.2016
Frank-Walter STEINMEIER, Saksan ulkoministeri	13.10.2016

Kansainvälisten järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan edustajat

Jean-Claude JUNCKER, Euroopan unionin komission presidentti	19.4.2016
Mari KIVINIEMI, Euroopan talous- ja yhteistyöjärjestö OECD:n varapääsihteeri	11.10.2016
Thomas BACH, Kansainvälisen olympiakomitean puheenjohtaja	12.10.2016

**Ministerikomitean puheenjohtajan ominaisuudessa*

EUROOPAN NEUVOSTON JÄSENVALTIOT

Perustajajäsenet (1949)

	Belgia	26.11.1991	Puola
	Tanska	7.5.1992	Bulgaria
	Ranska	14.5.1993	Viro
	Irlanti	14.5.1993	Liettua
	Italia	14.5.1993	Slovenia
	Norja	30.6.1993	Tšekki
	Luxemburg	30.6.1993	Slovakia
	Alankomaat	7.10.1993	Romania
	Ruotsi	10.11.1994	Andorra
	Iso-Britannia	10.2.1995	Latvia
		13.7.1995	Albania
9.8.1949	Kreikka	13.7.1995	Moldova
7.3.1950	Islanti	9.11.1995	Ukraina
13.4.1950	Turkki	9.11.1995	Makedonia
13.7.1950	Saksa	28.2.1996	Venäjä
16.4.1956	Itävalta	6.11.1996	Kroatia
24.5.1961	Kypros	27.4.1999	Georgia
6.5.1963	Sveitsi	25.1.2001	Armenia
29.4.1965	Malta	25.1.2001	Azerbaidzhan
22.9.1976	Portugali	24.4.2002	Bosnia ja Hertsegovina
24.11.1977	Espanja	3.4.2003	Serbia ja Montenegro
23.11.1978	Liechtenstein	6.10. 2004	Monaco
16.11.1988	San Marino	6.6.2006	Serbia
5.5.1989	Suomi	11.5.2007	Montenegro
6.11.1990	Unkari		

EUROOPAN NEUVOSTON MINISTERIKOMITEAN TARKKAILIJAT

7.3.1970	Pyhä istuin
10.1.1996	USA
29.5.1996	Kanada
20.11.1996	Japani
1.12.1999	Meksiko

EUROOPAN NEUVOSTON PARLAMENTAARISEN YLEISKOKOUKSEN TARKKAILIJAT

2.12.1957	Israel
28.5.1997	Kanada
4.11.1999	Meksiko

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta
FIN-00102 Eduskunta
puh. (+358 9) 4321
fax. (+358 9) 432 3529
<http://www.eduskunta.fi>

Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous
Parliamentary Assembly of the Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex
puh. + 33 3 88 41 20 00
<http://assembly.coe.int/nw/Home-EN.asp>

